

Návrh nového památníku padlým Američanům v Napajedlích

Michaela Ondroušková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Ondroušková**
Osobní číslo: **K11238**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Prostorová tvorba**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Návrh nového památníku padlým Američanům v
Napajedlích**

Zásady pro vypracování:

1. TEORETICKÁ ČÁST

a) Rozbor zadaného prostorového úkolu a vymezení jeho problematičnosti: analýza místa, mapové podklady, původní stav, fotodokumentace, zaměření, vyhodnocení jedinečnosti podmínek a vztahů v prostoru.

Rozsah textu min. 7 A4 + mapové a obrazové přílohy.

b) Známé příklady stejných nebo podobných řešení a osobní vyhodnocení pozitiv a negativ pro vlastní inspiraci a užití – min. 3 příklady.

Rozsah textu min. 7 A4 + obrazové přílohy

c) Historiografie daného problému s odkazy na zdroje použitých informací (autor/dílo).

Rozsah textu min. 7 A4 + obrazové přílohy

d) Osobní stanovisko – koncept návrhu (funkce vs. forma vs. účel vs. marketing, PR).

Rozsah textu min. 4 A4 + obrazové přílohy, (ideálně kresby).

e) Průvodní zpráva k návrhu praktické části popisující zvolená funkční, konstrukční, technická, materiálová a barevná řešení, doporučené výrobní postupy a případné zhotovitele / min. možnosti včetně cenového aproximativu.

Rozsah min. 7 A4 + obrazové přílohy

FORMA ODEVZDÁNÍ – Teoretická část

Minimálně 32 normostran textu + obrazové přílohy ve vazbě ve standartu UTB

2. PRAKTICKÁ ČÁST

Rozsah odpovídající architektonické studii nebo rozsahu soutěžního návrhu, výkresová dokumentace v měřítku min. 1:50 a větším, technické a konstrukční řešení, koncept barevnosti a osvětlení, prokázání proveditelnosti potvrzením možných zhotovitelů (min. 2 odborná stanoviska). 2x paré A3 vazba ve standartu UTB s přílohou digitální kopie paré, min. 2 ks plakát B1 (100x70 cm) pro účely prezentace díla a tedy s nárokem na maximální PR efekt.

Na samostatném nosiči CD-ROM v minimálním počtu 10 kusů obrazová dokumentace praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uvedení jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině a angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: viz. Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz. Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- 1) GAVENTA, Sarah. **New Public Spaces**. Londýn: Octopus Publishing Group, 2006. ISBN 184533-134-6.
- 2) GEHL, Jan, GEMZOE, Lars. **Nové městské prostory**. Brno: ERA, 2002. ISBN 87-7407-233-1.
- 3) LOU, Michel. **Light: The Shape of Space: Designing with Space and Light**. New York: Wiley, 1996. ISBN: 0471286184.
- 4) MORAN, Nick. **Světelný design: pro divadlo, koncerty, výstavy a živé akce**. Praha: Institut umění – Divadelní ústav ve spolupráci s Institutem světelného designu, 2010. ISBN 978-80-7008-246-1.
- 5) NEUFERT, Ernst. **Navrhování staveb, 2. české vydání**, Praha: Consult invest. 2000. ISBN: 80-191486-6-6.
- 6) ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. **Veřejné prostory v územně plánovacím procesu**. Brno: VUT Fakulta architektury, 2003. ISBN 80-214-2505-9.
- 4) GAVENTA, Sarah. **New Public Spaces**. 1. vyd. Londýn: Octopus Publishing Group, 2006. 208 s. ISBN 184533-134-6.
- 5) GEHL, Jan a Lars GEMZOE. **Nové městské prostory**. 1. vyd. Brno: ERA, 2002. 263 s. ISBN 87-7407-233-1.
- 6) ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. **Veřejné prostory v územně plánovacím procesu**. 1. vyd. Brno: VUT Fakulta architektury, 2003. 143 s. ISBN 80-214-2505-9.
- 7) PKG 2009 Loft Publications **INTERIOR DESIGN**
- 8) edice DAAB (www.daab-online.com) 9) edice LINKS (www.linksbooks.net)

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. arch. Michael Klang, CSc.**
Ústav prostorového a produktového designu
Datum zadání bakalářské práce: **2. prosince 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **16. května 2014**

Ve Zlíně dne 2. prosince 2013

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

Mgr. Silvie Stanická, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Michaela Ondroušková

[Podpis]

Ve Zlíně 6.12.2013

Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů. § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3.

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám návrhem nového památníku padlým americkým letcům, zastřeleným ve 2. sv. válce v Prusinkách u Napajedel. Inspirací mi byl samotný příběh, vztahující se k této události, a okolnosti s ním spojené a také místo nouzového přistání letadla. Jako formu vyjádření těchto podnětů jsem zvolila performance a výstavu.

Klíčová slova: památník, letadlo, performance, výstava

ABSTRACT

In my bachelor's thesis I deal with design of new memorial of American pilots shot during second world war in Prusinky u Napajedel. My inspiration is a story about this event and its conditions and also a place of emergency landing of the plane. I choose a performance and exhibition as a form of expression of this initiatives.

Keywords: memorial, plane, performance, exhibition

Poděkování

Tímto děkuji především vedoucímu mé práce Ing. Arch. Michaelu Klangovi, Csc. za podněty, připomínky, kritiku a konzultace. Dále děkuji svým rodičům a synovi Adamovi za podporu a cenné technologické rady.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Ostravě, 19.4.2014

Michaela Ondroušková

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PAMÁTNÍK	12
1.1 VÝZNAM SLOVA POMNÍK, PAMÁTNÍK, PAMÁTKA	12
2 PAMÁTNÍK A PAMĚŤ	14
3 FORMY UMĚLECKÉHO ZTVÁRNĚNÍ PAMÁTNÍKU A JEJICH PŘÍKLADY	15
3.1 PAMÁTNÝ KÁMEN V SOKOLNICÍCH	15
3.2 MOHYLY V POLSKÉM KRAKOVĚ	16
3.3 OBELISK VIA LUCIS V UHERSKÉM BRODĚ	17
3.4 PAMÁTNÍK ZDEŇKA KOPALA V LITOMYŠLI	18
3.5 PAMÁTNÍK OBĚTEM KOMUNISMU V LIBERCI	19
3.6 PAMÁTNÍK HOLOCAUSTU V BERLÍNĚ	19
3.7 SVĚTELNÝ PAMÁTNÍK „PŘÍZRAK VĚŽÍ“ V NEW YORKU	20
3.8 PERFORMANCE „DĚŠŤ BÁSNÍ“	21
4 ZNEUŽITÍ A PŘENESENÍ VÝZNAMU PAMÁTNÍKU	22
4.1 ZNEUŽITÍ PAMÁTNÍKU	22
4.2 PŘENESENÍ VÝZNAMU PAMÁTNÍKU	22
5 PODOBY PAMÁTNÍKŮ AMERICKÝCH LETCŮ V NAPAJEDLÍCH.....	25
5.1 NAPAJEDELSKÝ HŘBITOV	25
5.2 SPOLEČNÝ HROB V NAPAJEDLÍCH NA MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ POD KOSTELEM	25
5.3 HŘBITOV V ST. AVOLDU VE FRANCII	26
5.4 PROZATÍMNÍ A SOUČASNÝ PAMÁTNÍK	26
5.5 KOVOVÁ TABULKA NA STROMĚ V PRUSINKÁCH	27
6 HISTORIE PÁDU LETADLA A SOUVISEJÍCÍ UDÁLOSTI	28
6.1 VÝPOVĚDI SVĚDKŮ	29
7 NÁVRH PAMÁTNÍKU – VOLBA UMĚLECKÉ FORMY	33
8 NÁVRH PAMÁTNÍKU – PERFORMANCE	34
8.1 VOJENSKÁ PIETNÍ MÍSTA A HAVÁRIE US ARMY AIR FORCE	34
8.2 BOEING B-17 „FLYING FORTRESS – LÉTAJÍCÍ PEVNOST“	34
8.3 MÍSTO UDÁLOSTI A PERFORMANCE	35
8.4 NÁVRH	35
9 NÁVRH PAMÁTNÍKU – VÝSTAVA	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
10 PERFORMANCE	40

10.1 NÁVRHY A VIZUALIZACE MODELŮ	40
10.2 MÍSTO PERFORMANCE A SITUAČNÍ MĚŘENÍ	46
10.3 VIZUALIZACE INSTALOVANÉHO OBJEKTU	50
10.4 VÝROBA A POUŽITÉ MATERIÁLY	50
10.4.1 Síť	50
10.4.2 Prapory	51
10.4.3 Hliníková konstrukce	51
10.5 INSTALACE	54
10.6 NÁROKY NA REALIZAČNÍ DOKUMENTACI A DÍLENSKÉ ZPRACOVÁNÍ	57
11 VÝSTAVA	58
11.1 OBRAZOVÁ ČÁST	58
11.1.1 Popisy k obrázkům	61
11.2 TEXTOVÁ ČÁST	63
11.2.1 Texty na výstavní panely	63
11.3 PROJEKCE.....	71
11.4 SVĚTELNÁ ČÁST	71
11.5 ZVUKOVÁ ČÁST	72
III PROJEKTOVÁ ČÁST	74
12 PROJEKTOVÁ DOKUMENTACE K VÝSTAVNÍ MÍSTNOSTI MUZEA NAPAJEDLA	75
12.1 BOKORYS	75
12.2 PŮDORYS	76
12.3 PŮDORYS S PROJEKČNÍ A OZVUČOVACÍ TECHNIKOU	77
ZÁVĚR	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	81
SEZNAM OBRÁZKŮ	82

ÚVOD

Památníky jsou součástí lidstva od počátků jeho dějin. Upomínají na události kladné i záporné, jejichž charakter může být např. společenský, politický, vojenský, náboženský, kulturní, pietní. Mohou být vyjádřením kolektivní i osobní vzpomínky na osobu nebo událost. Památníky jsou umělecky ztvárněnými objekty a forma ztvárnění se prolíná mnoha uměleckými obory od tradičních, jako je sochařství, architektura a malířství, k formám moderním, např. landartu nebo performance, a dalším. Památníkem mohou být i některá území a muzea.

Význam památníku, jeho formu a příklady ztvárnění, téma zneužívání památníku a téma přenesení významu památníku uvádím v teoretické části této práce. Zde se rovněž zabývám popisem předchozích i stávajícího památníku v Napajedlích, vztahujícího se k tragickému úmrtí amerických letců a nouzovému přistání letadla za 2. sv. války. V teoretické části také popisuji historii nouzového přistání amerického letadla a události s tím spojené, které jsem měla možnost nastudovat z archivních materiálů Muzea Napajedla. Příběh této tragické události a prohlídka místa (lesa v Prusinkách u Napajedel) mě inspirovaly k návrhu pomníku formou performance na místě události a výstavy v prostorách Muzea Napajedla. Tyto na sebe navazující formy ztvárnění památníku se pro mě staly řešením připomínky minulých událostí, ve snaze nejen ztvárnit vzpomínku na tuto událost, ale především rozkrýt a prezentovat mnohovrstevný příběh, který se kolem ní odvíjel, ve značné míře ovlivnil životy obyvatel Napajedel a dodnes s sebou nese svá tajemství. Mým záměrem je využít multimediálních prostředků k vyvolání až fyzického připomenutí této události, vtáhnout diváka do atmosféry okamžiku, nechat ho podlehnout iluzi a tím ho učinit součástí historické chvíle. Tyto prostředky popisuji v teoretické části mé práce. V praktické části pak uvádím technologická, konstrukční a designová řešení návrhů performance a výstavy. V projektové části je projektová dokumentace k výstavní síni Muzea Napajedla.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PAMÁTNÍK

1.1 Význam slova pomník, památník, památka

V muzeologii je označováno termínem "památník" architektonické monumentální dílo se sochařskou výzdobou (popřípadě i interiérovou), vytvořené záměrně na památku významné osobnosti nebo události. Pomník má podobnou funkci, ale menší rozměry. V obecném pojetí mají tato slova několik významů, z nichž některé jsou synonymní. Památník:

1. kniha, do níž se zapisují známí a přátelé na památku;
2. pomník, sloup, kámen, postavený na památku nějaké osobnosti nebo události;
3. pamětní spis, sborník;
4. věc o něčem připomínající.

Pomník:

1. sochařské nebo stavitelské dílo určené památce osobnosti nebo události;
2. věc, která připomíná památku něčeho nebo někoho.

"Muzejní památník" je pak vžitě označení pro muzejní zařízení místního významu, které popularizuje život a dílo významné osobnosti, událost širšího významu spjatou s daným objektem nebo lokalitou apod., dále také pamětní síň nebo rodný dům osobnosti. [1] Označením "kulturní památka" rozumíme významný doklad k vývoji projevu tvůrčích schopností člověka nebo výrazu vztahu k určitému jevu v případě, že výtvar má takovou hodnotu, aby jeho funkční uplatnění v současném životě i uchování budoucím generacím bylo celospolečenským zájmem. V obecnějším významu používáme toto slovo na označení pamětihodnosti. [2]

Podle Slovníku pojmů z dějin umění je památník stavba obvykle náročně umělecky utvářená, postavená na paměť, k oslavě nějaké události nebo osoby, dále pak pomník je sochařský, architektonický a zpravidla kombinovaný památník, postavený na počest významné osoby nebo k trvalé připomínce významné události.

Podle Borjany Dodové, doktorantky na FAMU a stipendistky Fulbrightova programu na American Univerzity ve Washingtonu, jsou památník a pomník, místo nebo objekt, kterým se na něco odkazuje. Oblíbenými tématy jsou významná postava nebo důležitá událost. Odkazuje se zpravidla do minulosti. Do současnosti nebo do budoucnosti se míří spíš

výjimečně, mnohem častěji se objevuje připomínka bez jasně uvedeného času, například ve formě skautského pomníku, sochy bosého Krista v propoceném tričku a kalhotách nebo hrobu neznámého vojína. V posledním případě má symbolické ztvárnění válečných hrůz pohyblivý časový horizont, díky němuž může být aktuální v každé době. Paradoxně je nám proto neznámý voják mnohem bližší než většina známých osobností z minulosti, které neznáme a o kterých nic nevíme ani poté, co si přečteme, jak se jmenovaly a co během svého života udělaly.

Někdy je vhodné odlišovat památník od pomníku. Zatímco památník zasahuje do širšího prostoru, pomník je jediný objekt. Také pomník může být složený z několika částí, ty ale vždycky tvoří pevně semknutý celek. Hrob neznámého vojína se v rámci této terminologie zdaleka nejčastěji realizuje jako pomník, především díky tomu, že je neznámý voják personifikován v singuláru. Je to zkrátka jedna deska, jedna socha, jedna fontána, i když zapomenutých vojáků bylo a bude vždycky víc než dost, takže by si možná jednou za čas plurál zasloužili. Pokud by těch desek, které připomínají neznámé vojíny, bylo víc, jednalo by se nejspíš o památník, vše by ale záleželo na konkrétním ztvárnění. Je zřejmé, že hranice mezi památníkem a pomníkem bývá velmi nejistá a často ji nelze bezpečně určit.

Památníky nebo pomníky dokážou připomínat minulost i na místech, kde tato minulost není. Vztahují se tedy k něčemu, co na daném místě chybí, a to buď proto, že to tam nikdy nebylo, nebo proto, že to zmizelo. Někdy je jedno, kam se připomínka umístí. Tím se z památečního monumentu stává dekorace. Heiner Müller říkal něco podobného, ovšem obráceně, podle něj *Die Dekoration ist ein Denkmal*, [což lze přeložit jako Dekorace je pomník, nebo možná památník, v němčině ale tyto nuance nejsou, takže to nelze rozhodnout, navíc v slově *Denkmal* chybí i ta paměť, vzpomínka a minulost, pro Němce zůstává jenom myšlenka.] Někteří architekti a sochaři se dekorativní rovinu památečních monumentů snaží popřít. Usilují o to, aby se památník nebo pomník včlenil do svého okolí. V ideálním případě by se měl památeční monument proměnit v Minulost, kterou připomíná, nebo v Přítomnost, která ještě nenastala, nebo nastala už tolikrát, že se stala součástí Budoucnosti...

Pomníky často nabývají tvaru sochy, jezdecké sochy, sousoší, mohyly, morového sloupu, fontány, náhrobku, obelisku, kamene, desky, stromu, kříže nebo urny. Mezi typické příklady památníků patří průchozí sousoší, ideálně uprostřed amfiteátru, mauzoleum, vítězný oblouk, památeční ostrov, památeční hřbitov, památeční most nebo památeční silnice. [3]

2 PAMÁTNÍK A PAMĚŤ

Slovním základem slova památník je bezesporu slovo paměť.

Paměť byla hodnocena vždy kladně jako nezbytný předpoklad náboženské, kulturní i historické kontinuity – jinými slovy tradice. Z toho důvodu můžeme tradiční kulturu nazvat kulturou paměti, opírající se o privilegovaná „místa paměti“ (kostel, škola, archiv, památník, knihovna a muzeum). Paměť zaujímala klíčové místo i v individuálním životě jako podmínka utvoření vlastní osobnosti a jejích etických vlastností, kterým teprve paměť vlastních činů dodává psychickou a mravní integritu. To se však změnilo s nástupem moderny a avantgardy na počátku 20. století. Zapomínání tehdy poprvé v západních dějinách získalo pozitivní, dokonce osvobozující a tvůrčí význam. Dějiny už nebyly vnímány jako sled zapamatováníhodných a příkladných událostí. Tendence žít plně přítomností a ponořit se do proudu života, jehož tempo se zvyšuje díky technickým vymoženostem nabylo ještě většího významu s rozšířením masových médií, digitální techniky a internetu. V naší současné situaci žijeme zároveň částečně ve staré kultuře paměti i v nové kultuře zapomnění. Zapomnění je často vnímáno hojivě, jako osvobození od společenských a dějinných traumat, ale je namístě sestoupit i co nejhlouběji do paměti, aby byly odkryty zážitky, které ovlivňují naši přítomnost. [4]

3 FORMY UMĚLECKÉHO ZTVÁRNĚNÍ PAMÁTNÍKU A JEJICH PŘÍKLADY

Formy uměleckého ztvárnění památníku zahrnují objekty z různých oborů výtvarného umění. Tématicky se může jednat například o hřbitov, jezdeckou sochu, mauzoleum, mohylu, monument, morový sloup, náhrobek, obelisk, památník, památný kámen, památný strom, památný kříž, pamětní desku, sochu, sousoší, stélu, vítězný oblouk a dále např. netradiční formy moderního umění jako třeba landart, performance nebo také kombinaci více uměleckých forem. Níže uvádím některé příklady zpracování těchto uměleckých forem jako průřez touto širokou tematikou.

3.1 Památný kámen v Sokolnicích

Památný kámen stojí v ulici Pod Stráží. Má tvar latinského kříže a vyniká svými rozměry – je vysoký 155 cm, rozpětí ramen kříže dosahuje 90 cm a hloubka kamene je 28 cm. Na západní straně kříže je vyryt letopočet 1798, dnes již velmi špatně čitelný. Kámen byl letopočtem opatřen dodatečně, je tedy starší. Vznik kamene údajně souvisí s cyrilometodějskou misí, byl pravděpodobně vybudován jako její upomínka.

Na území Čech a Moravy se památné kameny většinou vyskytují ve formě kamenných křížů nebo křížových kamenů. Zajímavé je, že kamenné kříže jsou typické pro Čechy, zatímco na Moravě se vyskytují převážně křížové kameny. Kameny mívají různé tvary, na jejich čelní straně bývá zpravidla vytesán kříž, někdy i jiné znamení. Zadní strana kamenů je opracovaná jen zřídka.

Vznik památných kamenů, těchto svědků dávné minulosti, je velmi často obestřen tajemstvím. Kameny vznikaly již od raného středověku a tak o příčinách jejich vzniku většinou neexistují žádné písemné záznamy. V současné době je evidováno kolem 2000 objektů. [5]

Obr. 1. Památný kámen v Sokolnicích

3.2 Mohyly v polském Krakově

Kościuszkova mohyla je jedna ze čtyř krakovských mohyl navršených polským národním hrdinům. Tato je věnovaná Tadeáši Kościuszkovi a nachází se na vrcholu kopce Sikornik zvaného též Vrch svaté Bronislavy v západní části Krakova ve čtvrti Zwierzyniec.[6]

Obr. 2. Kościuszkova mohyla v Krakově

Piłsudského mohyla je věnovaná maršálkovi Jozefu Piłsudskému. Mohyla je navršena na kopci Sowiniec, který leží v západní části Krakova ve čtvrti Zwierzyniec. Ze čtyř krakovských mohyl je nejmladší a největší. [7]

Obr. 3. Piłsudského mohyla v Krakově

Wandina mohyla je věnovaná legendární Wandě, dceři zakladatele Krakova knížete Kraka, která se raději utopila ve Visle, než aby dopustila další útoky německého knížete, který ji chtěl za ženu. Mohyla se nachází ve čtvrti Nowa Huta. [8]

Obr. 4. Wandina mohyla v Krakově

Krakova mohyla je věnovaná legendárnímu zakladateli Krakova knížeti Krakovi a nachází se ve čtvrti Podgórze na pravém břehu Visly. Je navržena na nejvyšším bodu vápencového hřebenu Krzemionki Podgórskie – na kopci Lasoty. Mohyla vznikla pravděpodobně v 7. století. Účel jejího navršení není znám, podle pověsti jde o místo posledního odpočinku legendárního knížete Kraka – zakladatele Krakova. [9]

Obr. 5. Krakowa mohyla v Krakově

3.3 Obelisk Via Lucis v Uherském Brodě

Obelisk (z řec. *obélos*, špíz) je samostatně stojící sloup, obvykle ve tvaru štíhlého čtyřbokého komolého jehlanu a ukončený dalším nízkým jehlanem, tzv. pyramidem. Sloupové pomníky jiného tvaru se nazývají stéla. Ve starověkém Egyptě, odkud obelisk pochází, byl poměr jeho šířky k výšce obvykle 1:10 a pyramidion bývalo pozlacené. Obelisk byl z jednoho kusu žuly, často pokryt reliéfy či popsán hieroglyfy. Obelisky se stavěly na ozdobený podstavec v párech před pylonem, monumentálním vchodem do chrámu, a měly znázorňovat sluneční paprsky. Nejstarší zachovaný obelisk Senusreta I. v Heliopoli je téměř 21 m vysoký a pochází z doby kolem 1950 př. n. l. Řecké obelisky velice obdivovali a římská i byzantská císařská je často odváželi a stavěli na náměstích svých měst. Od 16. století se začaly obelisky napodobovat v Evropě, i když v menších rozměrech, a od poloviny 19. století jsou velké obelisky většinou zděné, s vnitřním prostorem nebo i výtahem a vyhlídkovou plošinou na vrcholu. [10]

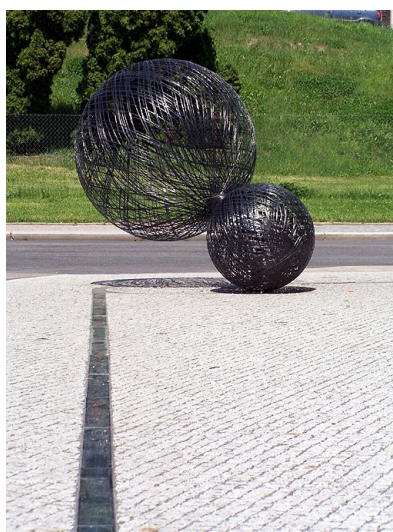
Jako příklad uvádím bronzový obelisk s názvem Via Lucis (Cesta světla) odhalený v roce 1992 v Uherském Brodě u příležitosti oslav 400. výročí narození J. A. Komenského. Obelisk věnoval městu přední světový sochař českého původu žijící ve Francii a Itálii Ivan Theimer. Celý podstavec i obelisk jsou doslova přeplněny ikonografií, citáty, záznamy, figurální drobnokresbou a geografickými prvky. Je zde celý Orbis pictus a vše, co patří ke Komenskému. [11]

Obr. 6. Obelisk v Uherském Brodē – Via Lucis

3.4 Památník Zdeňka Kopal v Litomyšli

Tento neobvyklý památník představuje těsnou dotykovou dvojhvězdu, jeden ze stěžijních pilířů výzkumu Zdeňka Kopala. Práce profesora Kopala je dodnes jednou z nejcitovanějších prací při výpočtech modelů zákrytových dvojhvězd. Poloha pomníku není náhodná – nachází se přesně na místě domku, kde žil mladý Zdeněk Kopal a základy jsou zde vyznačeny tmavou linií mezi dlažbou. Při bližším pohledu a obzvláště v noci zjistíte, že tato černá linie není jen tak ledajaká – po celé její délce probíhají na displeji úryvky z Kopalových přednášek. Jako materiál pro výrobu plastiky dvojhvězdy byla použita uhlíková vlákna, která se využívají pro stavbu kosmických lodí. Autory památníku jsou Federico Díaz a prof. ak. soch. Marian Karel a o jeho vznik se zasloužil Dr. Jiří Grygar.[12]

Obr. 7. Památník Zdeňka Kopala

3.5 Památník obětem komunismu v Liberci

Hlavním motivem objektu je zrcadlení. Tíha rozhodování, kdo je obětí a kdo tyranem, je přenesena na každého návštěvníka. Památník tvoří dvě zrcadlové tabule vsazené do jednoduchého ocelového rámu. V dlažbě je pak zrcadlově převrácený nápis, čitelný v odrazu skla: „Sám v sobě hledej, zda svobodu bráníš, ctíš nebo omezuješ.“ Kompozici objektu doplňují jednoduché hranolové lavice z lepeného dřeva. Autorům z architektonického studia Sporadial se podařilo redefinovat pomocí současných prostředků zaběhnutou typologii pomníků a veřejného prostoru. [13]

Obr. 8. Památník obětem komunismu v Liberci

3.6 Památník holocaustu v Berlíně

Velice působivý monumentální památník se rozkládá na ploše třinácti tisíc metrů čtverečních v centru Berlína, na místě, kde až do roku 1945 stávalo Říšské kancléřství. Tvoří jej "betonový hřbitov" z různě velkých kvádrů, který je přístupný po 24 hodin denně. Pod nimi se nachází muzeum věnované holocaustu. Samotný památník tvoří 2711 dutých náhrobků z betonu o šířce 0,95 metrů a délce 2,38 metrů o různé výšce – 303 náhrobků je vyšších než 4 metry, 569 náhrobků má mezi třemi a čtyřmi metry, naopak 367 náhrobků měří jen do jednoho metru. 112 jich je zcela plochých. Hmotnost nejtěžšího kvádrů je 16 tun, průměrná hmotnost je 8 tun. Památník připomíná oběti plánu konečného řešení židovské otázky během druhé světové války. Působivá stavba je dílem newyorského architekta Petera Eismanna a pro veřejnost byla otevřena v roce 2005. [14]

Obr. 9. Památník holocaustu v Berlíně

3.7 Světelný památník „Přízrak Věží“ v New Yorku

Autor památníku obětem teroristických útoků 11. září 2001 Julian Laverdiere na výzvu New York Times navrhl dva světelné sloupy a nazval je Přízrak Věží. Použil světlo jako způsob dočasného zhmotnění kouřových sloupů, které se po útocích několik dní vznášely na Ground Zero. Tento dočasný památník se každoročně 11. září rozsvěcuje na newyorském Ground Zero na památku obětí teroristického útoku.

Obr. 10. Světelný památník „Přízrak věží“ v New Yorku

3.8 Performance „Děšť básní“

Jako památník obětem bombardování lze též chápat performance chilské umělecké skupiny Casagrande nazvanou „Poetry Rain“. Od roku 2001 se již šestkrát sneslo nad města, která utrpěla letecké údery v minulosti – Santiago de Chile (2001), Dubrovník (2002), Guernica (2004), Varšava (2009) a Londýn (2012), více než 100 000 básní pocházejících od tří set básníků z 204 zemí světa. Tento originální počín vytváří nejen alternativní obraz minulosti, ale je také gestem vzpomínky a protestem vůči aktu války.

Obr. 11. Performance „Poetry Rain“, Guernica 2004

4 ZNEUŽITÍ A PŘENESENÍ VÝZNAMU PAMÁTNÍKU

4.1 Zneužití památníku

Vzhledem k tomu, že památníky jsou ve velké většině případů umístěny ve veřejném prostoru a dochází zde k přímému kontaktu s veřejností, stávají se tak předmětem zneužívání k mocenským, politickým, vojenským i náboženským účelům. Tyto tendence můžeme vysledovat nejen v dávné minulosti, ale i dnešní doba nám nabízí řadu příkladů, kdy památníky posloužily např. ke zkreslení skutečnosti, manipulaci divákem a tvorbě kultu osobnosti. Tomuto tématu se např. v roce 2012 věnovala výstava v Národním památníku na Vítkově, se zaměřením na zneužívání Národního památníku na Vítkově v 50. letech 20. století komunistickou propagandou, nazvaná „Laboratoř moci“ a její doprovodný program.

4.2 Přenesení významu památníku

Památníky jsou úzce spjaty s historickými událostmi, které také často zobrazují nebo zrcadlí a tak se stávají historickými symboly. Určité události nebo historická období mohou být v průběhu času vnímány odlišně. Ve výtvarném umění dochází tedy k počinům, které mění za pomoci uměleckých prostředků původní význam památníků a dodávají jim význam jiný, často i protikladný. Význam pomníku tedy začne plnit zcela odlišnou funkci, např. občansky aktivní, kdy je původní symbolika popřena a povýšena na jinou.

Jako příklad uvádím Růžový tank Davida Černého. Tento tank věnovala Praze prostřednictvím Rudé armády vláda SSSR. Památník byl na Štefánikově náměstí slavnostně odhalen 29. července 1945 jako symbol osvobození. 28. dubna 1991 jej výtvarník David Černý přetřel na růžovo. Vyjádřil tím svůj protestní názor na tank umístěný uprostřed Prahy, který vnímal jako symbol okupace.

Obr. 12. Růžový tank Davida Černého

Na tento umělecký počín reagovali i anonymní tvůrci v bulharské Sofii a 21. srpna 2013 přebarvili památník sovětské armády na růžovo, k němu pak přidali velký nápis v češtině „Bulharsko se omlouvá“ doplněný bulharským překladem. Tento čin se zřejmě vztahuje k invazi pěti států východního bloku do Československa (jedním z nich bylo i Bulharsko), která proběhla přesně před 45 lety, 21. srpna 1968. [15]

Toto však nebylo jediné přenesení významu památníku Rudé armády v Sofii. Památník, který stojí v samotném centru hlavního města Bulharska, byl odhalen v roce 1954. Sestává z několika částí, z nichž jedna z nich je plastický výjev rudoarmějců. Právě ten začal plnit funkci, kterou nikdo nečekal. Neodkazuje jen na památku již neexistující armády, která podle časově omezené historiografie doby jistého politického režimu byla zázračnou osvoboditelkou a záchránkyní bulharského národa. Stal se základem pro další vrstvy vnímání světového i národního dění.

Poprvé v roce 2011 se figury sovětských vojáků proměnily v globálně známé postavy – Santa Clause, klauna Ronalda z MacDonaldu, Supermana, Jockera a Robina (z Batmana), Masky ze stejnojmenného filmu apod. Sovětské a americké v jednom. Došlo zde tak k symbolickému spojení protipólů – propagandou zprofanovaného obrazu z minulosti a marketingem zpopularizovaných fiktivních postav současné popkultury.

Únor 2012. Světem cloumala kauza dohody ACTA. Sovětští vojáci dostali masky známé jako symbol skupiny Anonymous. V době všudypřítomné cenzury byly tváře rudoarmějců překryty maskami těch, kteří se novodobé cenzuře postavili. Kdysi byla mezinárodní i politicky motivovaná. Nyní také mezinárodní, dobrými úmysly způsobená dohoda mohla dláždít cestu do cenzurního pekla.

Srpen 2012. Po odsouzení členek skupiny Pussy Riot dostali v Sofii sovětští vojáci barevné kukly. Na protest proti porušování lidských práv v zemi, která právě i díky své armádě, zvěčněné památníkem, porušování lidských práv úspěšně rozšířila do pěkné hromádky zemí.

Únor 2013. Den památky obětí komunismu v Bulharsku. Vojíni, za jejichž pomoci byl nastolen režim, který je má na svědomí, zazářili bulharskými národními barvami – bílou, zelenou a červenou. Možná proto, že oběti komunismu zákonitě nebyly jen oběťmi Sovětů, ale převážně těch, kteří Sověty ochotně poslouchali, sloužili jim.

21. srpen 2013. Památník přetřen na růžovo jako symbol omluvy za okupaci Československa v roce 1968.

23. února 2014. Tentokrát žluto–modrá barevná varianta jako vyjádření solidarity se zemí, tvrdě bojující o své právo obrátit se k Evropě a vymanit se z vlivu hlavní následnické země SSSR. [16]

Obr. 13. Památník Rudé armády v Sofii v červnu 2011

Obr. 14. Památník Rudé armády v Sofii v únoru 2012

Obr. 15. Památník Rudé armády v Sofii v srpnu 2014

Obr. 16. Památník Rudé armády v Sofii v únoru 2014

5 PODOBY PAMÁTNÍKŮ AMERICKÝCH LETCŮ V NAPAJEDLÍCH

Vzhled a místo památníku této události se několikrát změnilo. Nejdříve byli zastřelení letci americké armády pochováni na napajedelském hřbitově. V říjnu 1945 byli exhumováni a jejich ostatky byly uloženy ve společném hrobě na Masarykově náměstí. V roce 1946 byla provedena druhá exhumace a převoz letců na společný hřbitov do St. Avouldu ve Francii.

5.1 Napajedelský hřbitov

Původní hrob amerických letců Winterse a Johnsona byl v jihozápadní části napajedelského hřbitova v blízkosti hřbitovní zdi. Občané Napajedel sem začali spontánně přinášet květiny k uctění jejich památky. Němci to zakázali, květiny byly odstraněny a hrob byl nějaký čas hlídán německými vojáky. Hrob po dobu války nesměl být označen, ale květiny se tam objevovaly stále. Nešlo tedy o žádný oficiální památník, ale jen o spontánní akt místních obyvatel vykonaný navzdory německému zákazu.

Obr. 17. Kytice na hrobě amerických letců na hřbitově v Napajedlích

5.2 Společný hrob v Napajedlích na Masarykově náměstí pod kostelem

Po osvobození byli letci exhumováni a pietně pohřbeni na náměstí pod kostelem vedle hrobu padlých sovětských a rumunských vojáků a obětí 2. sv. války padlých na území nebo pocházejících z města Napajedla.

5.3 Hřbitov v St. Avoldu ve Francii

V roce 1946 byli letci na přání americké armády znovu exhumováni a převezeni na vojenský hřbitov v St. Avoldu ve Francii.

Obr. 18. Vojenský hřbitov v St. Avoldu ve Francii

5.4 Prozatímní a současný památník

V roce 1946 byl v Napajedlích postaven prozatímní památník z heraklitu, který znázorňoval moderně ztvárněnou americkou vlajku. Postavili jej napajedelští skauti a údajně je autorem návrhu jeden ze skautů, napajedelský rodák, student architektury a pozdější architekt Zdeněk Řihák. Pomník pak byl dočasně odstraněn v rámci rekonstrukce náměstí a znovuodhalen v rámci oslav 65. výročí osvobození.

Obr. 19. Prozatímní památník z heraklitu

Obr. 20. Současná podoba památníku

5.5 Kovová tabulka na stromě v Prusinkách

Kromě památníku v Napajedlích členové Mysliveckého sdružení Napajedla po osvobození označili v lese místo zjetí posádky letadla a údajně i zastřelení dvou členů posádky a později na strom umístili kovovou tabulku se jmény zastřelených Američanů. Časem byl tento kus lesa vykácen a strom s tabulkou zkrácen asi na výšku 2 metrů. Na torzo stromu s nerezovou destičkou přibyl nedávno plechový model bombardéru věrně znázorňující stav vraku po nouzovém přistání.

Obr. 21. Kovová pamětní destička na stromě v Prusinkách

6 HISTORIE PÁDU LETADLA A SOUVISEJÍCÍ UDÁLOSTI

Dne 14.10.1944 vzlétlo z americké základny ve slovinském Mariboru 216 letounů B-17 Flying Fortress s primárním cílem bombardování rafinerie Blechhammer-sever. Po odhozu bomb na cíl zasáhly jeden z letounů stěpiny explodujícího granátu vypáleného flakem. Poškozený letoun nouzově přistál na poli zvaném Amerika nedaleko statku Prusinky u Napajedel. Riskantní přistání se obešlo bez komplikací a osádka kromě zadního střelce Sgt. Bengse neutrpěla téměř žádná zranění. V té době prolétala nad touto oblastí formace dvaceti stíhacích Mustangů a vedoucí letky uviděl mávajícím posádku opouštět stroj, provedl opakovanou zteč a palbou kulometů bombardér zapálil. Mezitím se letci havarovaného letadla urychleně přemístili do blízkého lesa. Zde si vzájemně ošetřili zranění a krátce na to se u nich objevil hajný z prusinské hájovny a vyzval je, aby se přesunuli hlouběji do lesa. Jediný ozbrojený letec (Lt. Winters) dal svoji zbraň hajnému, který ji na místě zahrabal a zmizel. V té době obdrželo gestapo v Uherském Hradišti zprávu o nouzovém přistání bombardéru. Tam se také příslušníci gestapa neprodleně vydali. Když dorazili na místo, prostor již uzavřeli němečtí vojáci z nedalekého letiště v Otrokovcích pod vedením důstojníka Luftwaffe. Při pročesávání lesa narazil příslušník gestapa Müller s uniformovaným německým policistou Botcherem na skupinu pěti letců schovaných ve křoví. Po svém objevení letci vyšli na pěšinu a vzdali se. Müller však zvedl svoji pistoli a i přes upozornění, že se jedná o Američany, třikrát vystřelil. Jedna střela zasáhla Lt. Johnsona a dvě další Lt. Winterse. Chtěl zastřelit i ostatní tři, ale Pfeifer to odmítl s tím, že je tam mnoho svědků. Nepochybně tím měl na mysli důstojníka Luftwaffe, kterého pohled na zastřelené letce zděsil a znechutil. Ostatní tři letci byli s rukama nad hlavou odvedeni k autu a převezeni na policejní stanici. Druhou pětičlennou skupinu letců zadrželi němečtí vojáci v lese a vyvedli je k nákladnímu autu a i oni skončili v Napajedlích, kde se setkali se třemi dalšími letci druhé skupiny. Odtud pak byli eskortováni na letiště do Otrokovic, pak do výslechového centra Oberursel u Frankfurtu nad Mohanem a přes tranzitní tábor Dulag Luft ve Wetzlaru skončili v zajateckém táboře Stalag Luft v Barthu. Všichni zbývající letci válku přežili.

Vražda obou letců nezůstala mezi obyvatelstvem bez odezvy. Pfeifer (zástupce kriminálního inspektora gestapa ve Valašském Meziříčí) vydal neoficiální prohlášení, že letci byli zastřeleni při pokusu o útek. Důstojník Luftwaffe však ve svém hlášení uvedl pravý stav věcí a to byl zřejmě důvod, proč gestapáka Rudolfa Müllera povolali do berlínské ústředny gestapa. Po formální interveci K. H. Franka se však vrátil do Uherského

Hradiště a krátce nato obdržel z ústředny v Berlíně písemnou pochvalu. Těla zavražděných letců byla převezena do márnice napajedelského hřbitova a zde byli také pohřbeni.

Po skončení války zahájily českosloveské orgány vyšetřování vraždy. Výsledky obdržely americké justiční orgány, které ve vyšetřování pokračovaly ještě v roce 1947. Z protokolů je zřejmé, že viníci stále unikali a byli zadrženi pouze dva členové uherskohradištského gestapa Franc Tegel a řidič Rudolf Kraus, který se sám přihlásil. Rudolf Kraus pak byl v roce 1947 popraven. Ostatní členové gestapa v Uherském Hradišti se pokusili o útěk přes Prahu, kde jejich stopa mizí. V trestním řízení byla nařízena exhumace pohřbených letců, která proběhla 10.10.1945. O den později došlo k opětovnému pohřbení letců na čestném místě v Napajedlích na náměstí před kostelem. Druhá exhumace se uskutečnila 10.9.1946 v rámci amerického exhumačního programu. Ostatky pak byly převezeny do Francie k uložení na spojeneckém válečném hřbitově v St. Avold. [17]

6.1 Výpovědi svědků

K této události ještě existuje v archívu Muzea Napajedla řada výpovědí očitých svědků, které dokreslují celou záležitost a přinášejí nové pohledy, zobrazující atmosféru tehdejší doby. Některé uvádím níže:

... No a tak přišel i čtrnáctý říjen 1944. Naše parta seděla na mezi za městem, rozumovala a počítala prolétající bombardéry. Bylo jich mnoho. Připadalo mi, že je jich víc než sto. Sledovali jsme padající staniolové pásky vypouštěné z letadel, které měly zabránit protiletadlovým dělostřelcům, aby je nemohli zaměřit. Najednou, už když se vracel ze severu zpět na Vídeň, objevil se jeden americký bombardér letící nízko nad naším městem směrem k Topolné. Tak jsme se zvedli a hurá za ním. Kousek za Prusinkami se však letadlo znovu otočilo a udělalo kruh kolem našeho města. Jak vyprávěli spolužáci z Oldřichovic, vyhodili tam několik beden munice, zejména náboje do kulometů. Totéž udělali i na jiných místech kolem Napajedel. Jak se letadlo otočilo a letělo nízko, bylo zřejmé, že někde nablízku přistane. Udělali jsme čelem vzad a běželi za letadlem směrem ke Kalvárii. Letadlo znovu změnilo směr a my zase za ním. Běželi jsme k Prusinkám. Tam bombardér přistál na rovném poli u prusinského lesa, zvaného Amerika. Jmenovalo se tak asi proto, že bylo nově odlesněno. Mudrovali jsme mezi sebou jestli toto místo přistání měli ve svých mapách, zdali věděli, že je to Amerika, a proto tam přistáli. Přidali jsme do běhu, abychom tam byli co nejdříve, ale když

jsme byli u cesty, která odbočuje do Pěnného (tam, kde je ten křížek), objevily se náhle doprovodné americké stíhačky. Začaly nalétávat a střílet na bombardér z kulometů tak dlouho, dokud ten nezačal za obrovského rachotu hořet. Vše se odehrávalo asi 200 metrů od nás. Zalehli jsme do příkopu jeden na druhého a třásli se hrůzou z té kanonády. Nevím, jak dlouho to trvalo, ale bylo to hrozné. Jedno vím ale jistě, že toho 14. října 1944 jsem se naposled modlil a naposled v životě jsem měl takový strach. Nestříleli však po nás, což jsme ale nevěděli... Lidé se soustředili těsně před statkem Prusinky. Bylo nás tam asi tři sta až pět set. Stály tam německé nákladáky, vojáci a gestapo. Asi tak za hodinu přivedli zajaté americké letce (šest nebo osm – to už přesně nevím). Postavili je na nákladní auto. Ruce měli sepnuty nad hlavou. Měli na sobě zajímavé letecké kombinézy. Nám klukům se moc líbily. Mezi zvědavci byli lidé z okolních obcí a také děvčata z fatrovských internátů. Jeden z letců se na jednu usmál a ona mu úsměv opětovala. Tu k ní přistoupil gestapák, chtěl po ní legitimaci a ptal se jí, jestli ho zná. Zapsal si její jméno a ona plakala. Možná si myslel, že by to mohl být náš krajan. Přítomen byl i Schefer, německý správce Fatry, který ji znal a ptal se, proč pláče. Když mu to řekla, slíbil, že to dá do pořádku. (Byl jsem blízko, takže jsem všechno slyšel). Asi po půl hodině se auta připravovala k odjezdu. Vojenský řidič auta, na kterém stáli zajatci, vystoupil k nim nahoru a tam za kabinou rozdmýchával dřevo v kotli. Německá auta totiž jezdila na dřevoplyn (benzínů měli málo). Kouř začal zajatce dusit. Začali kašlat a přitom se této technice smáli. Auta odjela a my jsme se rozešli. Když jsme po této události přišli do školy, říkali kluci, že ti dva mrtví letci jsou v márnici na našem hřbitově. Hned po vyučování jsme se tam vydali a okénkem se dívali dovnitř. Letci tam leželi vedle sebe v kombinézách. Měli zvláštní boty. Prý byly vyhřívané. Na druhý den jsme šli k márnici zase. Letci tam ještě leželi, ale boty již neměli. Po válce v nich chodili hrobařovi kluci... Americké letadlo shořelo, zůstala částečně jen křídla a ocas, ve kterém bylo místo k obsluze kulometu. Němečtí vojáci z letiště v Otrokovicích ho střežili. Několikrát za den tam probíhala výměna stráží. Provádělo se to tak, že přiletěl Storch (čáp) a přistál v blízkosti letadla. Kolem jeho zbytků bylo stále hodně zvědavců. Prohlíželi si každý kousek z toho, co zůstalo. I naše Bukovská parta tam chodila každý den. Zjistili jsme, že v ocase, kde byl kulomet, je raketová pistole a že okénko z plexiskla se dá odsunout. Parta mi uložila, abych se pistole zmocnil já. Zřejmě proto, že jsem uměl rychle utíkat. Udělali jsme to tak, že si kluci stoupli ke křídlu

tak, aby strážný stál obrácen ke mně zády. Ukazovali mu na křídle díry od kulometných průstřelů, které byly přelepeny textilní páskou. Němec se tomu smál, ukazoval jim další a odlupoval pásku. Já zatím u ocasu odsunul okénko, vzal pistoli a odešel k prusinské hájence. Tam za mnou po chvíli přišli ostatní kluci. Měli jsme z naší kořisti velkou radost a pistole šla z ruky do ruky. Až se jeden zeptal: „Rakety jsi nevzal?“ „Nevzal.“ Odvahu vrátit se zpátky k letadlu už ale nikdo neměl. Několik dnů jsme potom raději k letadlu nechodili, z obavy, aby nás Němci nepoznali, kdyby zmizení pistole zjistili. Po válce jsem pistoli vyměnil za rádio německého tanku...

(Alois Vychodil)

... Vzpomínám si, že když jsme vyběhli za město, viděli jsme americké stíhačky, jak útočí na nějaký pozemní cíl. Když jsme se přiblížili k prostoru, kde letoun přistál, viděli jsme, že jej stíhači zničili. Místo bylo obklíčeno německými vojáky, kteří nikoho do prostoru přistání nepustili a hrozili, že budou střílet. Ten den jsme viděli, jak odvázejí zajatou osádku letounu na nákladním autě. Ještě několik dnů Němci vrak letounu hlídali a odváželi jeho zbytky. Místo přistání se stalo středem zájmu nás kluků a mnozí z nás si odnesli i něco na památku. I já jsem dlouho schovával nábojnici z kulometu. Při zajímání posádky, která pokojně seděla u lesa, dva z nich Němci zastřelili. Byli převezeni na hřbitov do márnice, kde jsme se tajně na ně přes okno dívali. Byli pak později pohřbeni u hřbitovní zdi za přísného dohledu německých strážných, kteří na hřbitov nikoho nepustili. Přesto vykopaný hrob byl ráno zasypaný květinami, které lidé házeli přes zeď. Říkalo se, že zastřelení dvou letců vyšetřoval mezinárodní Červený kříž, jehož zástupci byli přítomní i při pohřbu. Toto je moje vzpomínka na nouzové přistání amerického bombardovacího letounu. Bylo mi tehdy 13 roků...

(Leopold Ondráček)

... Byli pak pohřbeni na zdejším hřbitově až nahoře u zdi. Lidé na to místo začali dávat kytice, Němci to zakázali, ale nepomohlo to, kytic tam přibývalo. Tak tam Němci postavili stráž s automaty, vypadalo to jako čestná stráž. Ale asi se večer báli

(blízkost lesa, co kdyby tam byli partyzáni), v noci to nehlídal nikdo, tak se tam objevily kytice zas. Tak už to nehlídali...

(Brzobohatý)

... Místo nouzového přistání těžkého bombardovacího letadla Boeing B-17 je na parcele 2553, jak jsem již uvedl cca 700 m od cesty k hájence. Po osvobození členové Mysliveckého sdružení Napajedla označili místo zajetí posádky letadla a údajně i zastřelení dvou členů posádky a později na strom umístili kovovou tabulku se jmény zastřelených členů posádky. Tato tabulka musela být již několikrát vysekávána, neboť zarůstala do kmene stromu. Místo příležitostně udržujeme, aby nebylo zapomenuto...

(neznámý svědek)

7 NÁVRH PAMÁTNÍKU – VOLBA UMĚLECKÉ FORMY

Jako uměleckou formu památníku jsem zvolila performance a na ni navazující výstavu. Přínos vidím v protikladu a zároveň v jednotě zvolených forem, kdy performance je emotivně laděná a časově omezená a výstava rozvíjí dějinná fakta a detaily s dokumentaristickou náplní. Domnívám se, že tradiční formy pouhého objektu památníku nedosahují zamýšleného citového a faktografického ztvárnění události.

Kontrast zážitkového okamžiku z performance a trvalejšího doplnění výstavou by měl navodit obdobné emoční krátkodobé i dlouhodobé zážitky pro diváky a účastníky, stejně jako například výtvarné akce typu světelného památníku na Ground Zero v New Yorku „Přízrak věží“ nebo performačně laděné opakující se „bombardování“ měst básněmi od skupiny Casagrande.

Návrh obsahuje i možnost výročního opakování obou částí památníku a jistou variabilitu – u výstavy doplnění nově získaných historických údajů a u performance změnu lokality.

8 NÁVRH PAMÁTNÍKU – PERFORMANCE

Při práci nad návrhem nového památníku jsem se nejdříve seznámila nejen s historií této události, ale studovala jsem i další památníky a pomníky spadlých letadel na našem území i v zahraničí, dále údaje, historii a vzhled amerického letadla Boeing B-17 „Flying Fortress“ a prohlédla jsem si místo nouzového přistání amerického bombardéru a údajné místo zavraždění dvou letců z posádky.

8.1 Vojenská pietní místa a havárie US Army Air force

Podle statistiky Spolku pro vojenská pietní místa je na území České republiky evidováno 30 887 vojenských pietních míst, z toho 21 671 válečných hrobů. [18]

Zjištění počtu havárií letadel US Army Air Force a ztrát příslušníků jejich posádek na českém a moravském území je komplikováno řadou faktorů. Území Československa bylo v letech 1939–1945 rozděleno na samostatný Slovenský stát, Protektorát Čechy a Morava a téměř třetina území Sudety byla přímo připojena k Německu. V těchto oblastech jednoznačně převládlo obyvatelstvo německé národnosti, které však po r. 1945 bylo z českého území odsunuto. Na řadě lokalit, které jsou spojeny s haváriemi amerických vojenských letadel, tak došlo zcela k přetrhání jakéhokoli místního historického povědomí a zničení nebo ztracení archiválií místní povahy. Dokonce i v místech s českým obyvatelstvem byla situace podobná, německé úřady zakázaly vedení obecních kronik a obvykle události vojenského charakteru přímo německé úřady řešily. Vzhledem k těmto skutečnostem je obtížné vůbec havárie amerických vojenských letadel místně určit a objektivně zhodnotit průběh událostí.

8.2 Boeing B-17 „Flying Fortress – Létající pevnost“

Podle předválečné koncepce amerického letectva byl B-17 strategickou zbraní; se svým velkým dostupem a doletem, schopný způsobit velké škody hluboko v nepřátelském týlu a navíc vysokou mírou pasivní ochrany. Mezi největší kvality stroje, které si pochvalovaly zejména jejich posádky, patřila jeho výdrž a konstrukční pevnost, která umožňovala snést velké bojové poškození, nouzové přistání "na břicho", či schopnost letu pouze s jedním funkčním motorem. Po vstupu USA do války byly B-17 nasazené primárně pro denní nálety nad okupovanou Evropu, jejich hlavním cílem se staly německé průmyslové oblasti a města. Celkem bylo těchto letounů vyrobeno 12 731 kusů.

Technická data verze B-17G: - rozpětí: 31,64 m, délka: 22,78 m, výška: 5,82 m, maximální rychlost: 462 km/h.

8.3 Místo události a performance

Místem nouzového přistání letadla bylo pole zvané Amerika nedaleko statku Prusinky u Napajedel. Vedle pole začíná smíšený les, nyní s častými lesními průseky, s přístupovou polní cestou, která vede kolem prusinské hájenky a za ní se mění na lesní cestu. Časem by měla tímto místem procházet cyklostezka.

8.4 Návrh

Základem mého návrhu se staly příběh a místo. Smysl památníku jsem začala vnímat nejenom jako zhmotnělou připomínku oné události, ale mým cílem se stalo vtáhnout diváka nebo náhodného kolemjdoucího, turistu, houbaře nebo cyklistu, částečně do minulosti, vyvolat v něm dojem fyzické nálady tehdejší chvíle, na chvílku ho nechat podlehnout iluzi, že se ocitl v jiném čase a emočně jej zneklidnit. Proto jsem se rozhodla, že jako prostředek ztvárnění této minulé chvíle použiji stylizaci letadla zavěšenou v lese, která má navodit atmosféru symbolického přeletu bombardéru a zároveň být v kontrastu s prostředím, jako prvek, který tam nepatří.

Od začátku jsem pracovala na dvou variantách. Základem obou je síť, která má v ploše tvar bombardéru a je zavěšená mezi stromy. Na této síti jsou připevněny vlající pruhy. Pro znázornění tvaru letadla pomocí sítě jsem se rozhodla s přihlédnutím k praktičnosti, vzhledem k různým klimatickým podmínkám a dalším důvodem pro použití sítě je skutečnost, že je možné na ni aplikovat vlající pruhy z dalšího materiálu, které dodají celému objektu svým pohybem dynamiku a tím posílí dojem zamýšlené iluze.

Dvě varianty návrhu jsem zvolila vzhledem k ročním obdobím a měnícímu se vzhledu smíšeného lesa, kdy během jara a léta je zalistněný a na podzim a v zimě vyvolává bez listů naprosto jiný dojem.

První variantu jsem navrhla jako síť se zavěšenými zrcadlově stříbrnými, vlajícími kosočtverci. Tato varianta je určena pro umístění v lese v období, kdy je zalistněný. Kromě toho, že zrcadlové kosočtverce evokují staniolové pásy vypouštěné z letadel pro zabránění zaměření dělostřelectvem, by měly také jako množství zrcátek odrážet své okolí.

Tím by letadlo získalo jakési mimikry a došlo by k efektu, že v lese je a zároveň není, protože nevykazuje žádnou hmotu a dává tušit svůj tvar pouhými odrazy.

Druhá varianta je určená pro období zimy a podzimu, kdy se les stává téměř monochromatickým v černo-bílé kombinaci. U této varianty jsou na síti zavěšeny černé vlající pruhy. Celý objekt tak dostane jiný charakter, temnější, hrozivější. Podstatné je i umístění v lese, kde jsem vybrala místo pro zavěšení letadla nad lesní cestou se vzrostlými vysokými buky, jejichž vertikálnost působí až katedrálním dojmem.

Objekt je navržen ve velikosti 20 metrů – rozpětí křídel letadla. Tato monumentalita je záměrná a měla by být v kontrastu k časově omezenému trvání instalace. Tuto časovou periodu nijak nevymezuji, nechávám ji na okolních podmínkách – na době přirozeného chátrání objektu.

9 NÁVRH PAMÁTNÍKU – VÝSTAVA

Výstava je jakýmsi pokračováním performance v lese – dovyprávěním příběhu. Tak jak mým cílem u performance je diváka emočně zneklidnit a vyvolat v něm otázky po smyslu jeho prožitku, výstava pak má být dalším krokem – dodáním odpovědí, rozkrytím příběhu a také dalším emočním multimediálním zážitkem.

Výstava je navržena pro výstavní prostory Muzea Napajedla. Jedná se o výstavní síň, která má půdorysný tvar obdélníku o rozměrech – délka 21,33 m x šířka x 7,15 m x výška 3,55 m a je vybavena systémem 12ti projektorů. Tyto skutečnosti jsem se snažila při svém návrhu zúročit a výstavu pojmout multimediálně s rozdělením do textové, obrazové, projekční a zvukové části.

Obrazovou část jsem řešila jako mozaiku z historických fotek z archívu Muzea Napajedla a je umístěna na jedné z kratších stěn výstavní místnosti.

Na protilehlou kratší stěnu jsem navrhla promítání zaznamenaných současných událostí, kterých se návštěvníci neměly možnost zúčastnit, jako třeba performance zavěšeného letadla, odhalení pomníku letcům a dalších.

Na obě delší stěny místnosti jsem navrhla promítání pohybujících se siluet bombardérů v leteckých formacích, které „poletí“ směrem od zadní části místnosti ke stěně, na které bude umístěna fotogalerie.

Jako nosiče textové části jsem navrhla deset samostatných výstavních panelů, které budou dohromady tvořit opět siluetu bombardéru. Tato silueta bude v černé barvě s bílým textem, který bude popisovat údaje o letounu, posádce, stručnou historii vztahující se k této události a okolnosti s ní spojené. Výstavní panely jsou řešeny jako samostatné stoly s výškově a úhlově nastavitelným podstavcem, umístitelné tak, aby připomínaly trosky napůl zlomeného, roztříštěného letounu na několik kusů.

Dalším prvkem výstavy bude v nepravidelných intervalech prolétávající velký stín, ve tvaru bombardéru, doprovázený zvukem, který by měl v divákovi vyvolat iluzi přeletu tohoto letounu.

Zvukem nechávám provázet i celou projekci letících bombardérů na bočních stěnách místnosti. Pro tuto zvukovou kulisu jsem zvolila skladby od skupiny Pink Floyd – Goodbye Blue Sky“, „Moonlight Sonatu“ od Ludwiga van Beethowena a na ní navazující

další gradující verze této sonáty – verzi pro elektrické violončelo od skupiny The Piano Guys a dále metalovou verzi od skupiny Viper.

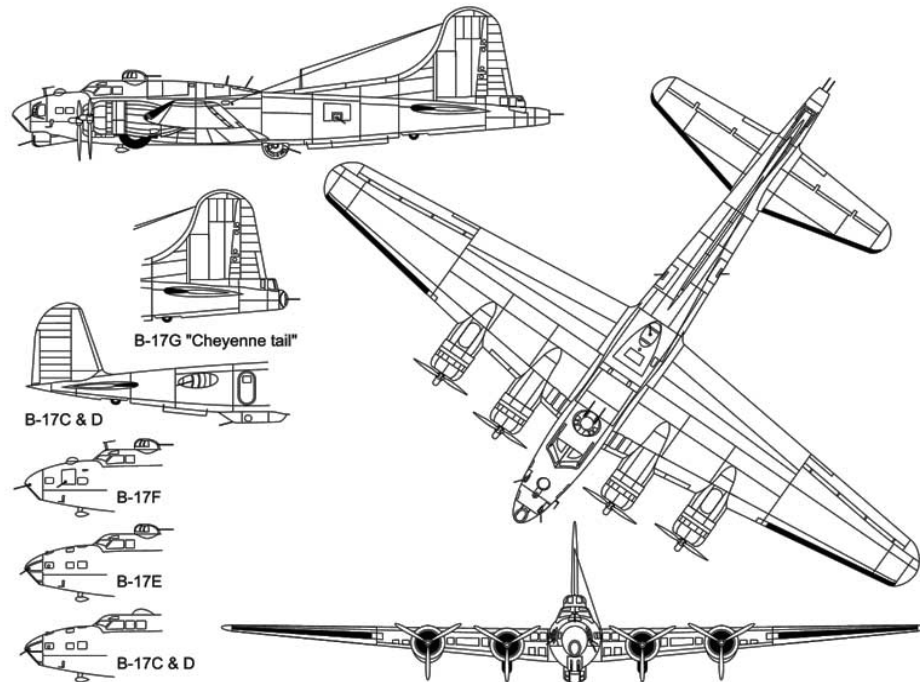
Celá výstava je záměrně barevně omezená a tónovaná do černo-šedo-bílých barevných valér, které mají být poukázáním na historické téma výstavy, evokovat tehdejší fotografické záznamy válečných událostí a zároveň nevkládat žádné další barevné emoce a nerušit tím diváka a nechat vyznít pouze „syrovosti“ prezentované události.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10 PERFORMANCE

10.1 Návrhy a vizualizace modelů

V návrhu jsem vycházela z technických nákresů amerického bombardéru Boeing B-17.

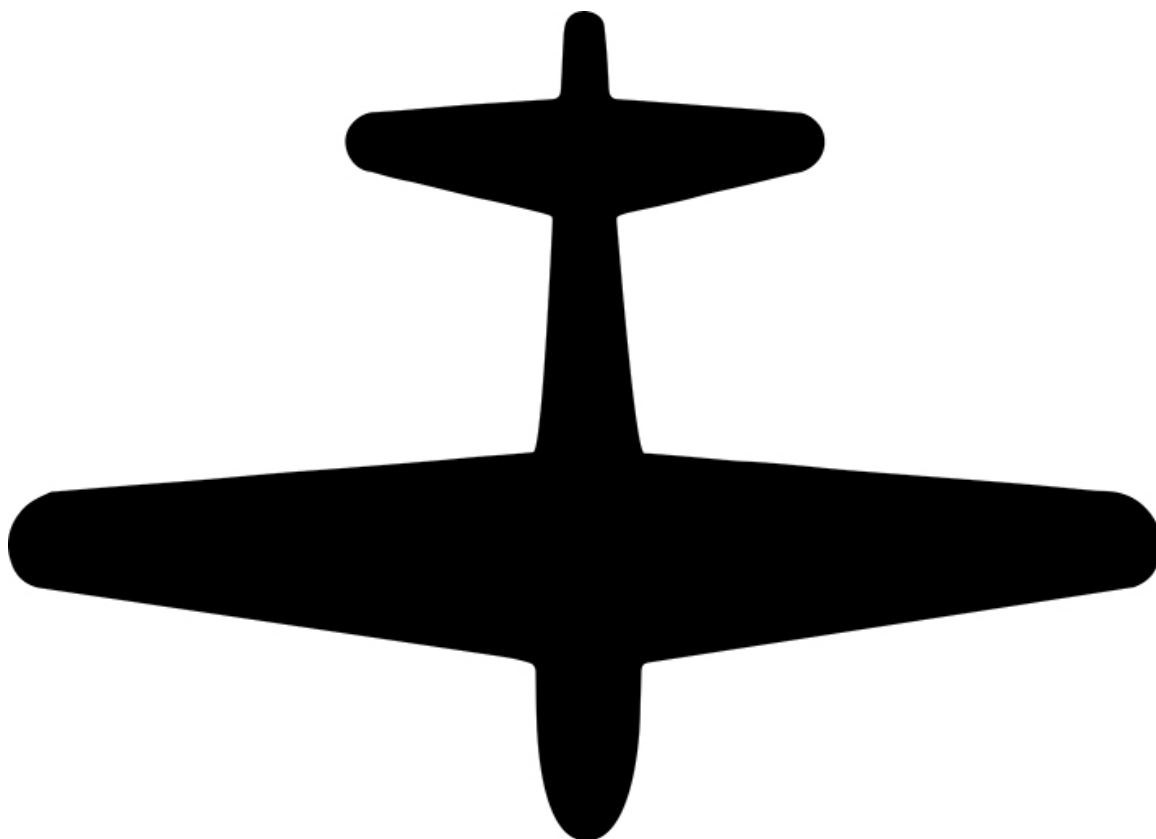

Obr. 22. Technický nákres Boeingu B-17

Obr. 23. Plošný nákres Boeingu B-17

Z těchto nákresů jsem si vybrala plošnou siluetu bombardéru, kterou jsem pak stylizovala do zjednodušeného tvaru.

Obr. 24. Stylizovaná podoba Boeingu B-17

Tento tvar jsem použila jako základ objektu, kdy nosným prvkem je síť a na ní zavěšené stříbrné nebo černé „praporky“. Od začátku jsem pracovala na dvou variacích – se stříbrnými praporky (pro období zalistněného lesa) a s černými praporky (pro období lesa bez listí). Vytvořila jsem si tedy 2 makety letadla o rozměrech 130 cm (rozpětí křídel) x 90 cm (délka letadla). Tyto rozměry jsem poměrově odvodila z reálné velikosti Boeingu B-17G (rozpětí křídel: 31,64 m, délka: 22,78 m). U varianty se stříbrnými praporky jsem použila síť, u které oka sítě tvoří kosočtverce. Do těchto ok jsem zavěsila zrcadlově stříbrné kosodélníky, které mají evokovat staniolové pásky, vypouštěné bombardéry pro zaměření dělostřelectvem. U černé varianty jsem použila síť se čtvercovými oky, kdy v každém z nich je navléknut černý podlouhlý praporek. Po vyrobení a nafocení maket jsem stylizovala obě varianty do prostředí lesa.

Obr. 25. Maketa ve stříbrné variantě

Obr. 26. Detail makety ve stříbrné variantě

Obr. 27. Maketa v černé variantě letounu

Obr. 28. Detail makety v černé variantě

Obr. 29. Vizualizace stříbrné varianty

Obr. 30. Vizualizace v černé variantě

Vzhledem k předpokládané realizaci performance a instalaci objektu, která se vztahuje k 70. výročí nouzového přistání letadla dne 14.10.1944, jsem se dále zabývala pouze černou variantou návrhu, vzhledem k tomu, že v té době bude les bez listí.

10.2 Místo performance a situační měření

K nouzovému přistání letadla došlo na poli zvaném Amerika nedaleko statku Prusinky u Napajedel.

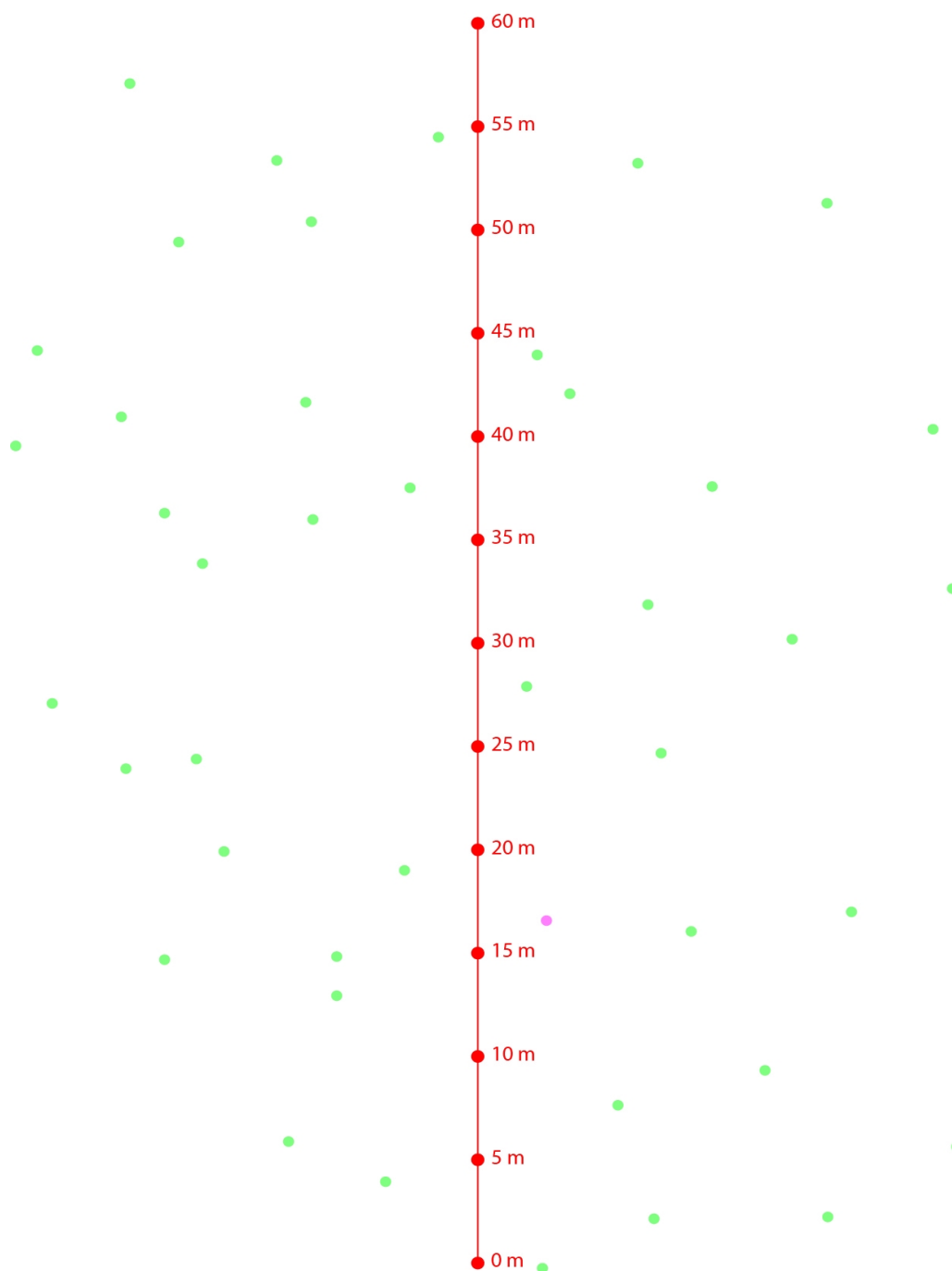
Obr. 31. Mapka místa performance

Místo, které jsem vybrala pro instalaci, je situováno do vzrostlého bukového lesa nad lesní cestou. Toto místo jsem zvolila kvůli snadné dostupnosti z více směrů a blízkosti lesní cesty, ale i proto, že svým charakterem lesa s vysokými štíhlými stromy nabízí ideální podmínky pro zavěšení objektu. Také atmosféra místa s vertikálami stromů, v podzimním období s korunami stromů bez listí, což zajišťuje dostatečnou viditelnost objektu, dopomáhá k vytvoření požadovaného dojmu.

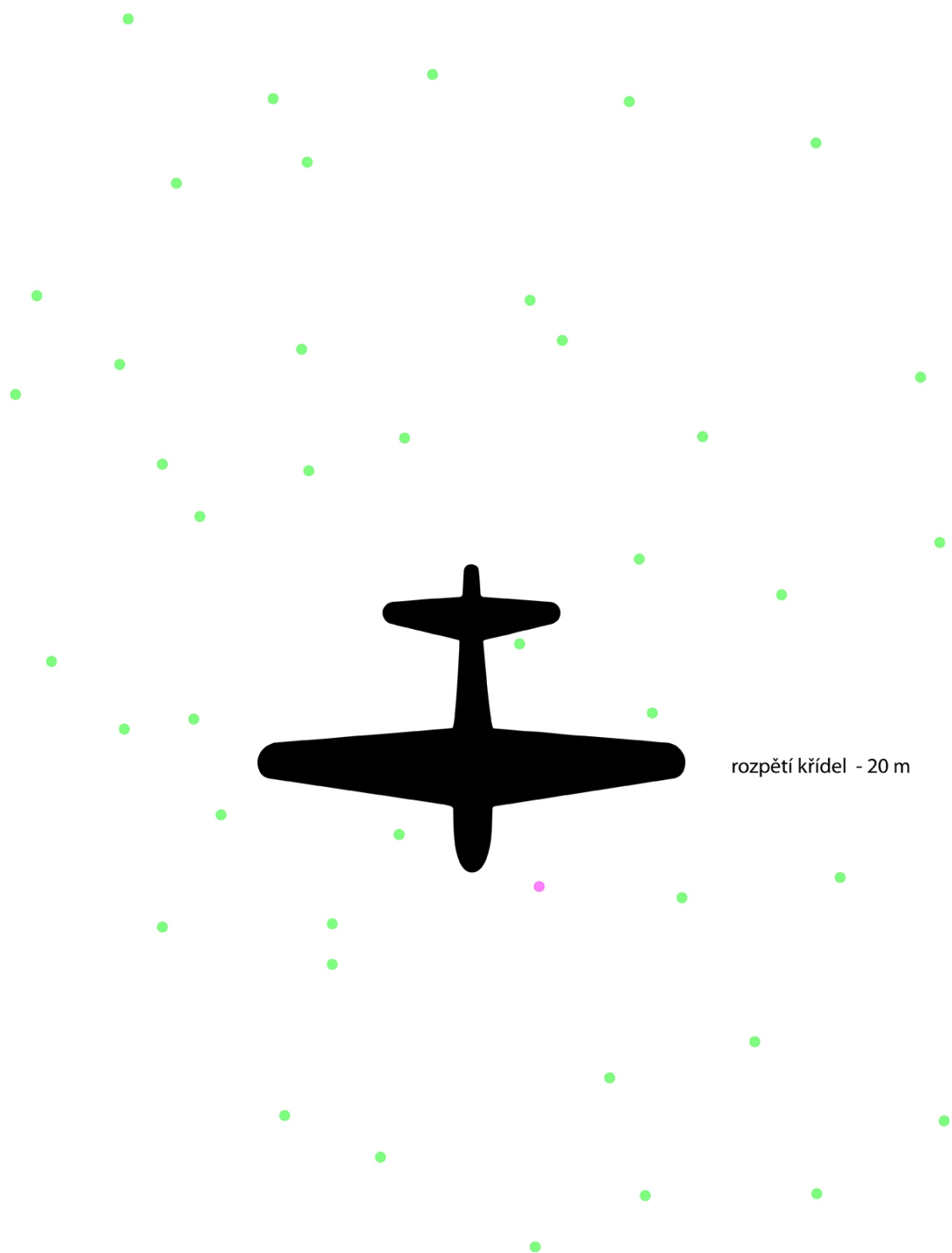
Obr. 32. Fotografie místa performance

Na tomto místě jsem provedla situační měření, abych zjistila vzdálenost stromů pro zavěšení objektu a tím reálnou velikost objektu.

Obr. 33. Schéma rozmístění stromů na místě performance

U měření jsem vycházela z označeného stromu (na obrázku) a z pětimetrových vzdáleností na lesní cestě. Měření jsem provedla v úseku 60 m lesní cesty. Při pohledu shora znázorňuje pak na pláncu červená čára s kotámi 60ti metrový úsek lesní cesty, zelené body jsou okolní stromy a růžový bod je orientační strom. Z tohoto měření jsem pak byla schopna určit optimální velikost objektu, která vyšla v rozpětí křídel letadla na 20 metrů.

Obr. 34. Schéma určení velikosti letadla v prostoru mezi stromy

10.3 Vizualizace instalovaného objektu

Na obrázku vizualizace instalovaného objektu je orientační strom označen červenou šipkou.

Obr. 35. Vizualizace nainstalovaného objektu

10.4 Výroba a použité materiály

10.4.1 Síť

Jako základní materiál pro výrobu jsem zvolila síť s polypropylenu o síle šňůrky 4 mm a s velikostí ok 15 x 15 cm. Na 20ti metrové rozpětí křídel letadla v jedné řadě připadá 133 ok sítě. Podle výpočtů připadá na celé letadlo přibližně 3410 ok. Samotnou síť není možné vzhledem k vlastnostem materiálu zavěsit mezi stromy tak, aby objekt letadla byl ve všech částech vypnutý. Musela jsem tedy volit připevnění sítě nejdříve k nosné konstrukci.

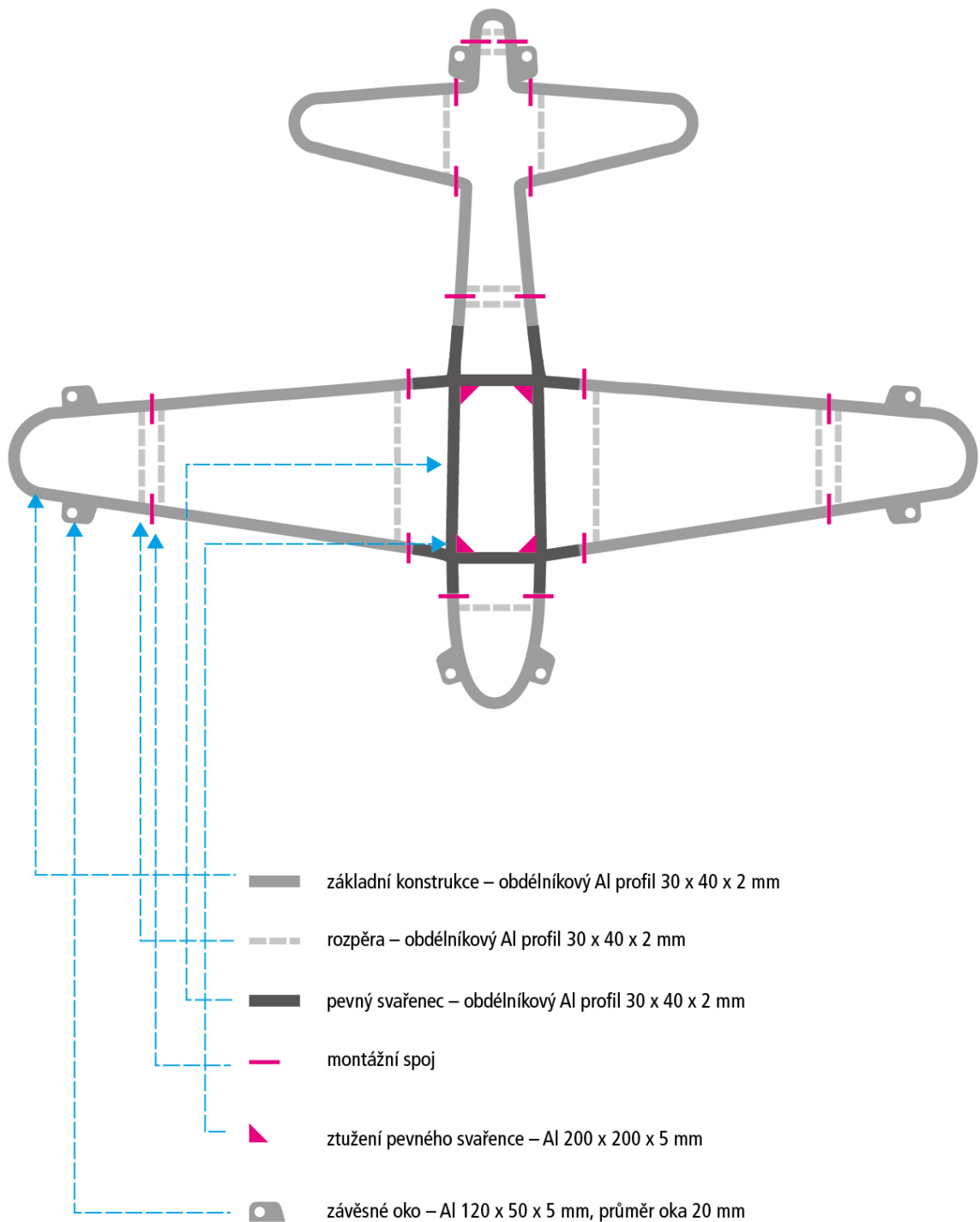
10.4.2 Prapory

V každém oku sítě bude zavěšen dlouhý černý prapor. Ideálním materiálem tohoto praporu se ukázal být černý polyetylén o gramáži 100 mikrogramů. Váha 1 dm materiálu váží 1 gr. Tento materiál jsem volila proto, že je odolný, lehký a nenasákavý, čímž nebude za nepříznivého počasí (déšť, sníh) zvyšovat nepřiměřeně svou hmotnost. Podle modelu jsem vypočítala, že by velikost jednoho praporu měla být 15 x 220 cm. Délku 220 cm jsem po zátěžových zkouškách musela zkrátit na 100 cm. Tato délka se ukázala jako únosná pro větrné počasí, kdy delší prapory se do sebe větrem vzájemně zamotávaly. Protože při výpočtech jsem dospěla k předpokládanému počtu ok na síti, bude totožný i počet praporů.

Při zohlednění velikosti praporu a váhy materiálu jsem dalšími výpočty dospěla k celkové hmotnosti všech praporů 51 kg. Prapory se k síti připevní tavením za pomoci ruční svařovací žehličky.

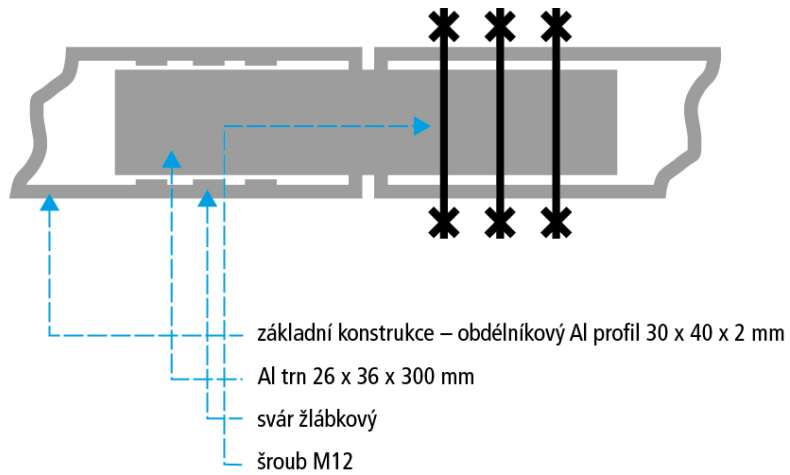
10.4.3 Hliníková konstrukce

Síť s prapory bude připevněná pomocí plastových stahovacích vázacích pásků k hliníkové konstrukci. Při upevnění sítě po obvodu konstrukce, který je 72,4 m, a při velikosti ok 15 cm jsem dospěla k množství 482 kusů vázacích pásků. Hliníkovou konstrukci jsem volila z důvodu malé hmotnosti tohoto materiálu. Základní konstrukce bude vyrobená z obdélníkového AL profilu 30 x 40 x 2 mm. Tento profil nejvíce vyhovuje z důvodu malé deformity, minimálního prohnutí a pevnosti materiálu. Maximální dodávaná délka profilů je 6 m. Z toho jsem vycházela ve svém návrhu. Zohýbáním šestimetrových profilů a jejich vzájemným propojením pomocí montážních spojů vznikne základní obvodová konstrukce letadla. Ta bude z důvodu zpevnění konstrukce posílená podstatným prvkem – pevným svařencem – v centrální části letadla. Dalším zpevňujícím prvkem konstrukce budou rozpěry, ze stejného Al profilu jako základní konstrukce. Hmotnost tohoto materiálu při uváděném profilu je 0,987 kg/m. Sečtením hmotnosti obvodové konstrukce o délce 72,4 m (70,95 kg), 11ti kusů rozpěr o celkové délce 24,7 m (25 kg), 16ti kusů montážních trnů (10 kg), závěsných ok a rohových ztužení (10 kg) jsem se výpočty dostala k celkové hmotnosti konstrukce 116 kg.

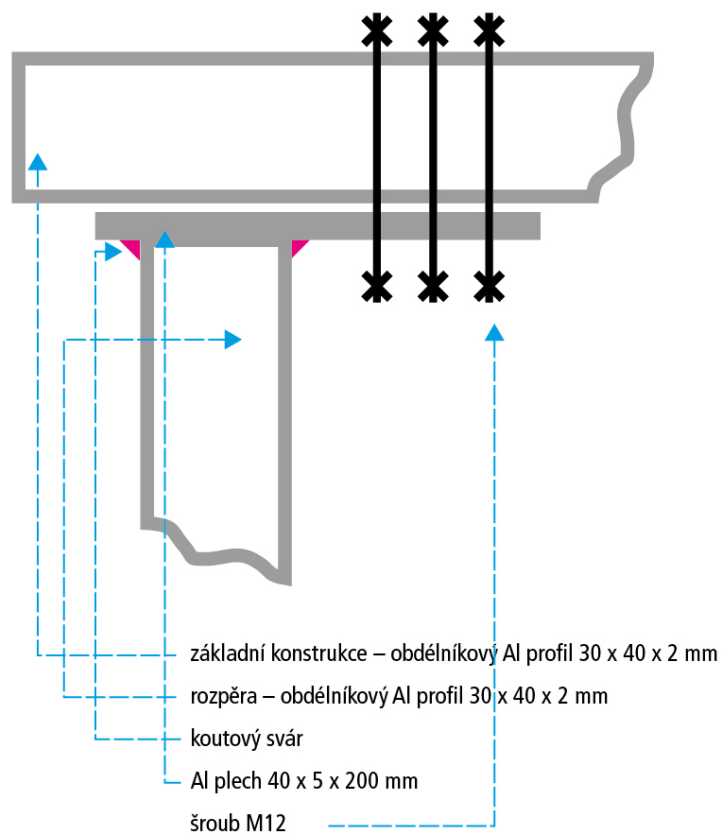

Obr. 36. Nákres hliníkové konstrukce

Detail montážního spoje

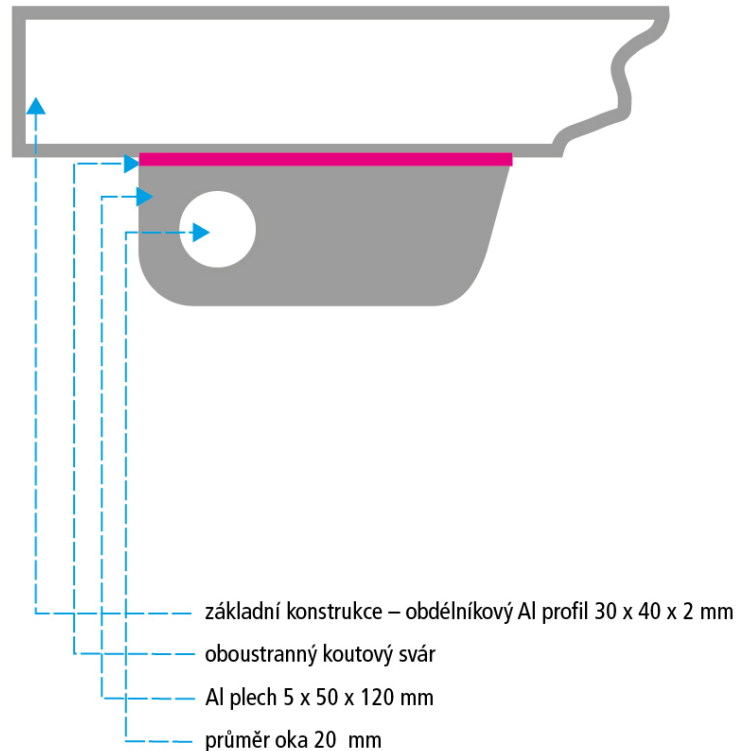

Detail uchycení rozpěry

Obr. 37. Detaily montážního spoje a uchycení rozpěry

Detail závěsného oka

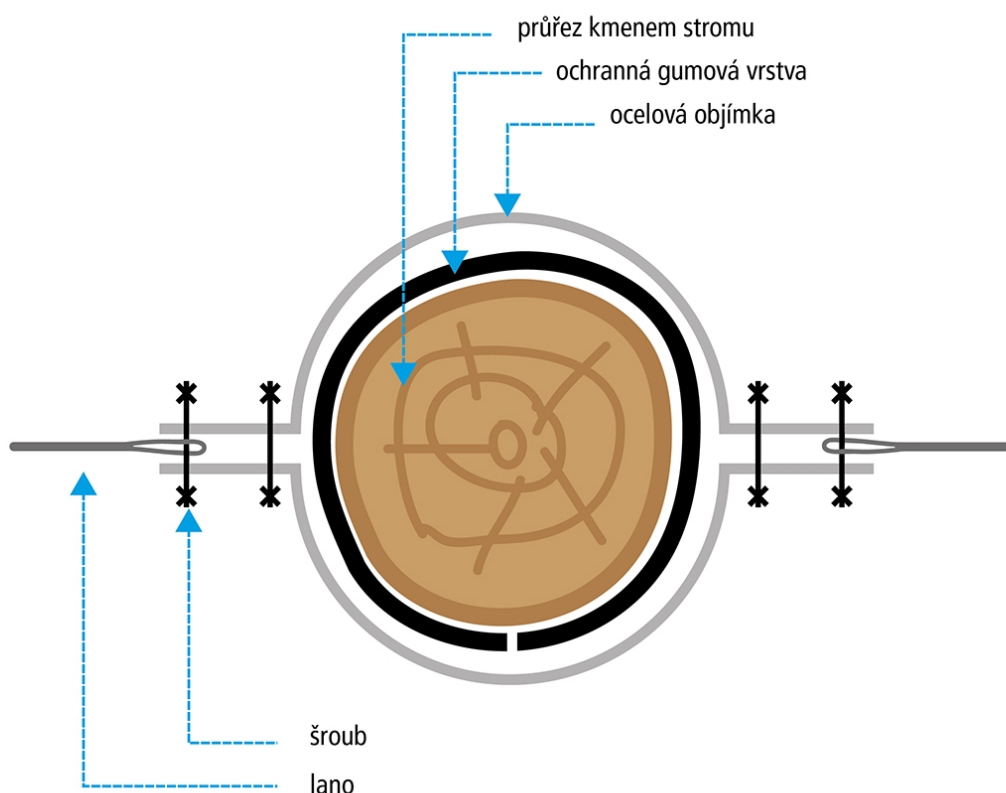
Obr. 38. Detail závěsného oka

10.5 Instalace

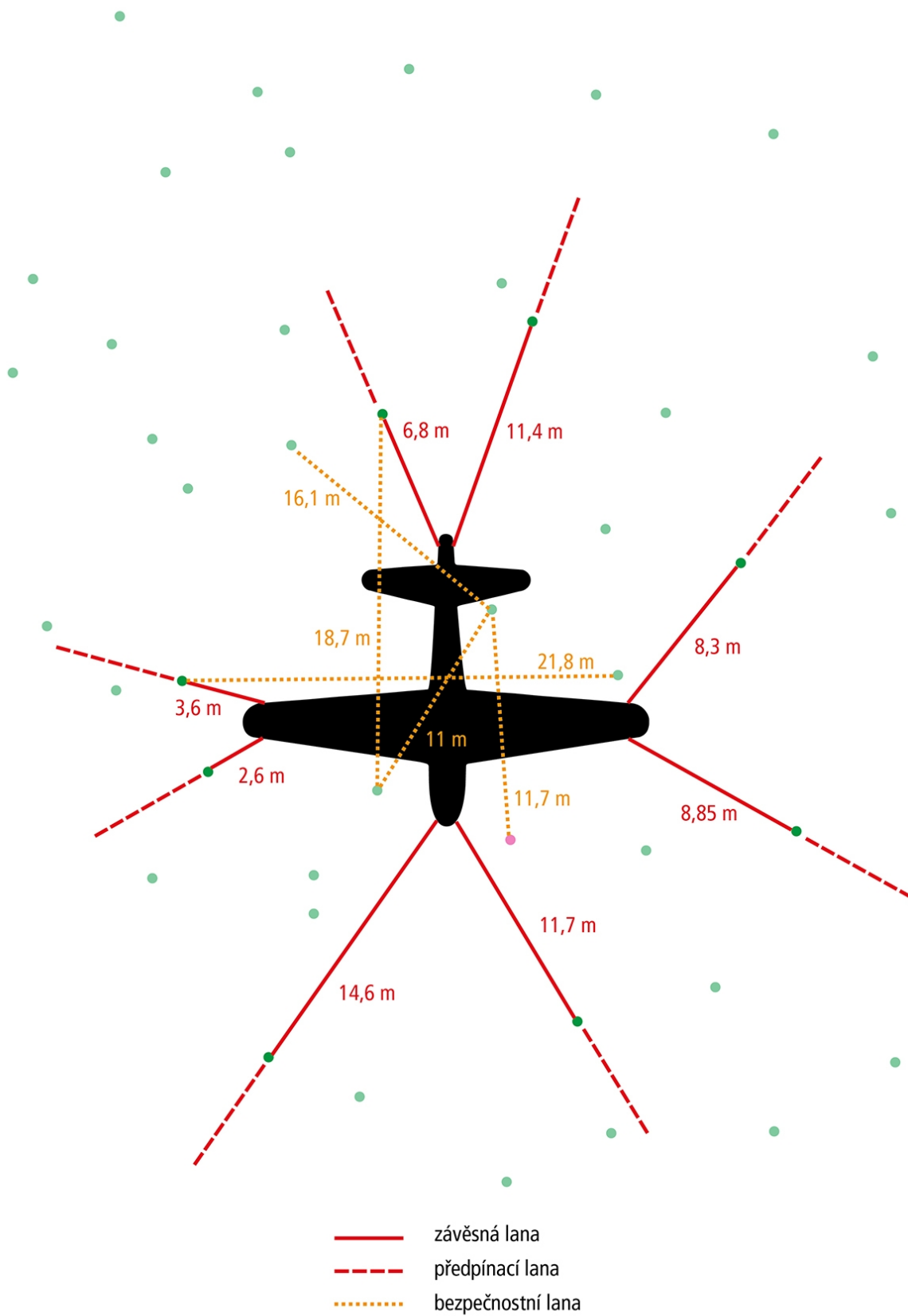
V součtu všech hmotností (konstrukce 116 kg + síť 50 kg + prapory 51 kg) bude nutno zavěsit objekt o celkové hmotnosti 217 kg. Je ovšem třeba započítat i křivku prohnutí tzv. řetězovku a povětrnostní a klimatické podmínky. Z tohoto důvodu jsem volila pro celou montáž jednotný typ ocelového lana o průměru 8 mm, který je podle normy ČSN dimenzován na 44,59 kN. Vzhledem k tomu, že nosnými prvky instalovaného objektu budou okolní stromy, je nutné zabránit jejich ohnutí pomocí tzv. „předpínacích“ lan. Tato lana budou přichycena v předpokládané výšce 10 m k osmi nosným stromům pomocí ocelových objímek. Aby nedošlo k nežádoucímu porušení stromů, je nutné tyto objímky vypodložit gumovým materiálem. V úhlu 45ti stupňů bude délka každého předpínacího lana 14 m. Na druhém konci pak budou lana uvázána k zemním kotvám (kulatina o průměru 24 mm) zaraženým cca 1 m do země. Na koncích lan budou tři lanové svorky, šest kusů na každém laně. Na objímkách upevněných na stromech (z druhé strany) budou připevněna tzv. „závěsná“ lana, na kterých bude viset samotné letadlo. Opět každé lano na

obou koncích s třemi lanovými svorkami. Dalšími použitými lany budou tzv. bezpečnostní lana, která budou napnuta pod instalovaným objektem, aby zabránila pádu letadla při jeho eventuálním utržení. Byla by tak jakousi pojistnou sítí, na které by se utržené letadlo v případě nehody mělo zachytit. K vyzdvižení a zavěšení letadla bude třeba ideálně osmi osob, které by zároveň pomocí osmi závěsných lan vyzdvihly letadlo do požadované výšky a v této výšce lana pomocí svorek ukotvily.

Podle vzdáleností mezi stromy jsem určila délku (s podmínkou jednoho metru navíc pro uchycení a zasvorkování) závěsných a bezpečnostních lan. Celková délka 8 ks závěsných lan je 75,8 m. Celková délka 5 ks bezpečnostních lan je 84,3 m. Délka 8 ks předpínacích lan je 14 m + 1 m pro uchycení a zasvorkování, celkem tedy 120 m. Celkově bude k instalaci letounu nutné použít 280,1 m ocelového lana, 126 kusů lanových svorek a 8 kusů ocelových kotev.

Obr. 39. Schéma uchycení lan pomocí objímky ke stromu

Obr. 40. Umístění lan v terénu

10.6 Nároky na realizační dokumentaci a dílenské zpracování

Vzhledem ke značné rozměrnosti instalovaného objektu je nutné provedení výroby a předmontáže specializovanou firmou na výrobu hliníkových konstrukcí a doložení statického výpočtu prokazujícího bezpečnost závěsných prvků a to i se započítáním klimatických vlivů (vítr, déšť, sníh).

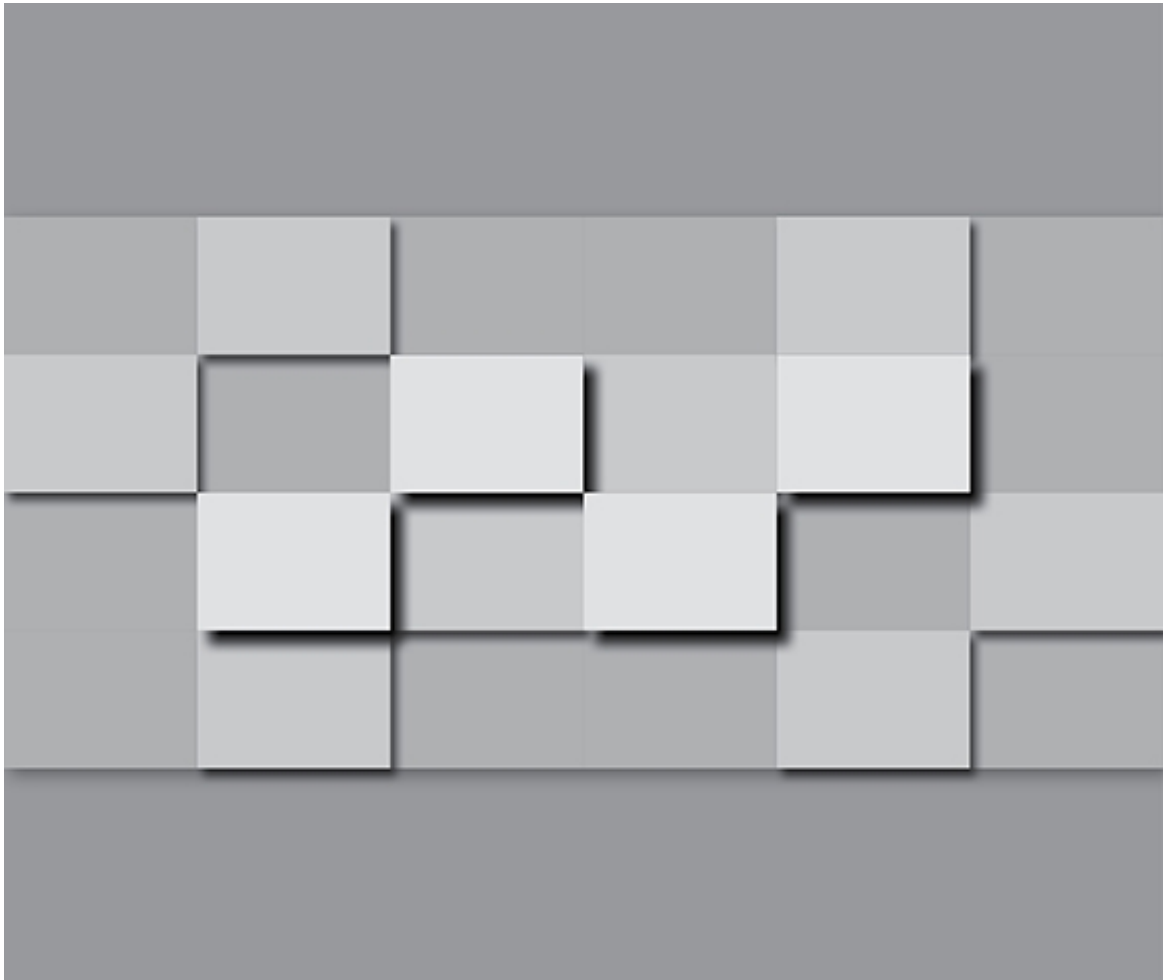
11 VÝSTAVA

Výstava je koncipována tak, aby oslovila diváka v co nejvíce mediálních úrovních a využila specifické zařízení výstavní místnosti v Muzeu Napajedla. Je rozdělena do několika částí – obrazové, textové, projekční, světelné a zvukové.

11.1 Obrazová část

Účelem této části výstavy je prezentovat dochovaný obrazový materiál z archívu Muzea Napajedla, který se tématicky vztahuje k nouzovému přistání letadla, zastřelení dvou amerických letců a ostatních událostí s tím spojených.

Jedná se o obrazové materiály, většinou černobílé historické fotografie. Pro jejich prezentaci jsem navrhla velkoplošnou mozaiku, která bude umístěná na jedné ze dvou kratších stěn výstavní místnosti, blíže ke vchodu. Celková plocha této stěny je šířka 7,15 m x výška 3,55 m. Využitelná plocha stěny je šířka 4,65 m x výška 3,55 m. Zbývající část jsou vchody do zázemí výstavy. Vzhledem k problematickému upevňování jednotlivých obrazů přímo na stěnu, které by vedlo k trvalému narušení stěny, zvolila jsem pro obrazovou mozaiku samostatnou instalaci ve formě předstěny o rozměrech 4,2 m x 3,55 m (šířka x výška), která se upevní k podlaze a ke stropu místnosti. Jako materiál jsem volila šedé (ve stejném odstínu jako barva stěn a podlahy výstavní místnosti) alubondové desky v tloušťce 3 mm, které jsou potisknutelné, lehké a dají se prostorově tvarovat a spojovat. Obrázky mozaiky budou natištěné na jednotlivých kazetách z tohoto materiálu, budou spolu spojené, budou v několika úrovních vystupovat do prostoru a zároveň budou připevněné k částem tvořícím předstěnu, která pak bude fixována pouze na podlahu a strop místnosti. Tato kazetová předstěna bude podpořena dřevěnou konstrukcí, která bude skrytá v 10ti centimetromém odstupu základní stěny od stěny výstavní místnosti. Potisk bude proveden černobíle a jednotlivé potisky budou opatřeny popisy. Rozměr jedné kazety je 700 mm x 500 mm (šířka x výška). Celkový počet kazet by byl 24, ale vzhledem k velikosti některých fotografií jsou čtyři kazety v dvojnásobném rozměru, počet kazet je ve výsledku 20. Umístěny jsou ve čtyřech řadách nad sebou, vždy po šesti kazetách vedle sebe. První řada začíná 72 cm od podlahy a horní kraj poslední řady je 72 cm od stropu. Kazety vystupují vůči základní stěně a pak vzájemně vůči sobě vždy o 10 cm.

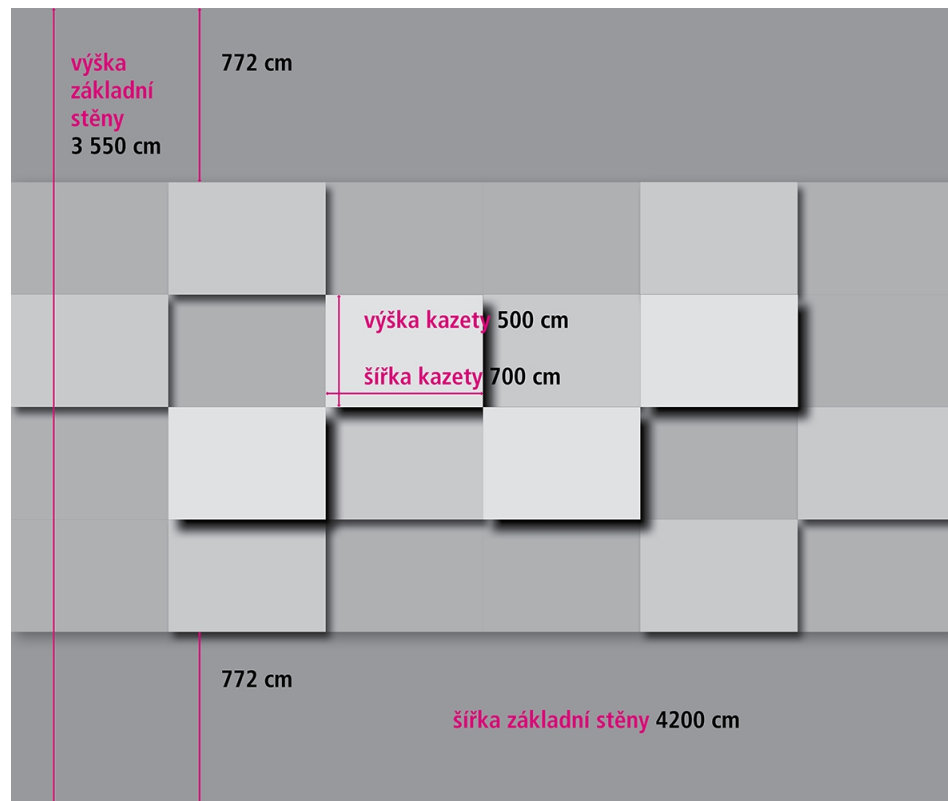

Obr. 41. Vizualizace výstavní stěny s kazetami

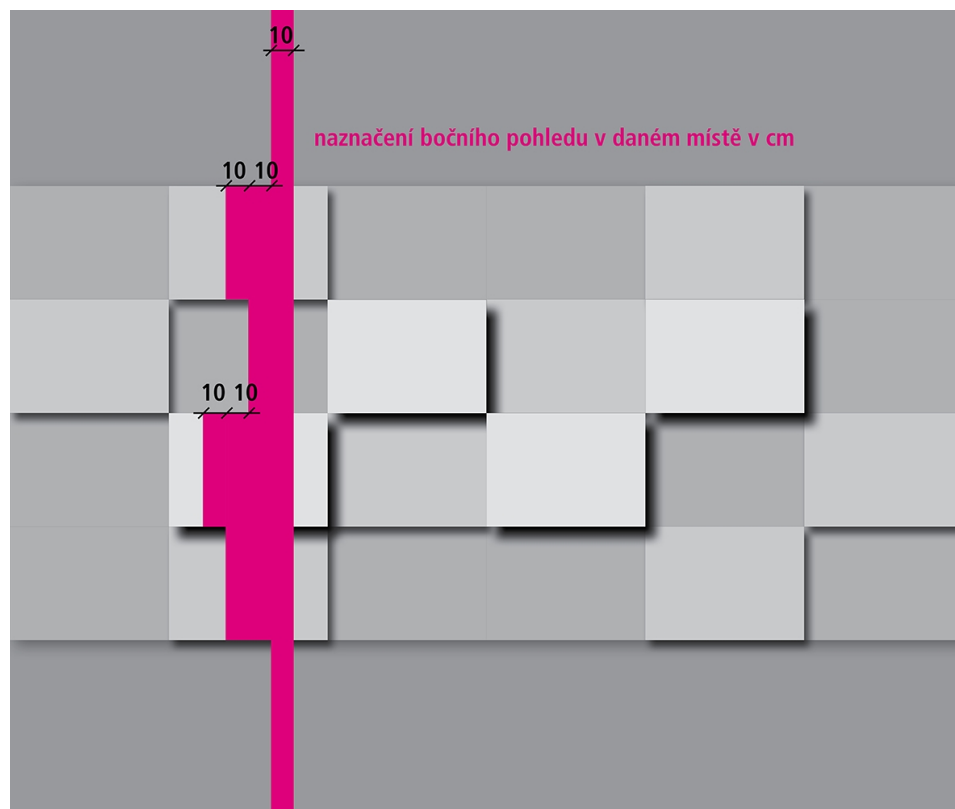
BAREVNÁ LEGENDA K ODSUPU KAZET:

- základní stěna
- kazety posunuté o 10 cm vůči základní stěně
- kazety posunuté o 20 cm vůči základní stěně
- kazety posunuté o 30 cm vůči základní stěně

Obr. 42. Legenda k prostorovému odstupu kazet

Obr. 43. Rozměry výstavní stěny a kazet

Obr. 44. Naznačení bočního pohledu

Obr. 45. Vizualizace obrazové galerie

11.1.1 Popisy k obrázkům

Popisky jsou navrženy jako součást potisku obrázku, ve stylu dobového označování, metodou nařiznutí podkladu a zasunutí rožků popisku do podkladu.

Legenda (zleva doprava, zhora dolů):

- 1/ Z pohřbu amerických letců po válce v roce 1945
- 2/ Trosky bombardéru z viditelným označením čísla stroje a perutě
- 3/ Pohřeb amerických letců po válce v roce 1945
- 4/ Záznam o umístění hrobu zastřeleného letce R. W. Winterse na americkém hřbitově v St. Avold ve Francii

- 5/ Zastřelený letec J. W. Johnson
- 6/ Ověnčené hroby po pohřbu amerických letců v roce 1945
- 7/ Z pohřbu amerických letců po válce v roce 1945
- 8/ Původní posádka letounu fotografovaná na výcvikové základně v USA
- 9/ Dopisy ze zajetí
- 10/ Americká velvyslankyně Shirley Templová-Blacková při uctění památky zastřelených letců
- 11/ Úmrtní oznámení z roku 1945
- 12/ Kapitán letadla Victor Bieniek
- 13/ Slavnostní přelet letecké formace v den pohřbu v roce 1945
- 14/ Pamětní kovová destička umístěná na stromě na památku zavražděných letců
- 15/ Rakve zahalené americkými vlajkami, pohřeb v roce 1945
- 16/ Záznam o umístění hrobu zastřeleného letce J. W. Johnsona na americkém hřbitově v St. Avold ve Francii
- 17/ Původní neoznačený hrob letců u zdi napajedelského hřbitova
- 18/ Zničený letoun po nouzovém přistání
- 19/ Plánovaná trasa osudného náletu
- 20/ Hrob na náměstí s provizorním památníkem stylizované americké vlajky

Obr. 46. Ukázka řešení popisku k fotografii

11.2 Textová část

Pro textovou část mně byly inspirací fotky havarovaného letounu. Je navržena jako černé výstavní panely z alubondového materiálu o tloušťce 3 mm s bílým textovým potiskem, které mají vizuálně připomínat trosky havarovaného letadla. Jedná se o deset samostatných panelů, kdy každý z nich je samostatný stolek s výškově u úhlově nastavitelnou nohou. Dohromady pak tvoří siluetu letadla, rozpůleného napůl a rozpadlého na deset dílů. Všechny jsou umístěné uprostřed výstavní místnosti, s minimálními vzdálenostmi 60 cm mezi pomyslnými půlkami letounu a ve vzdálenosti minimálně 60 cm od obou bočních zdí, pro umožnění průchodu a tím i zajištění pohodlného čtení textů z různých stran. Výška a úhly budou u každého výstavního stolku nastaveny individuálně, tak aby minimální výška byla 70 cm a maximální výška 140 cm od podlahy, a tím byla umožněna dobrá čitelnost textů.

11.2.1 Texty na výstavní panely

1/ Historie letu a pádu

Dne 14.10.1944 vzlétlo z americké základny ve slovinském Mariboru 216 letounů B-17 Flying Fortress s primárním cílem bombardování rafinerie Blechhammer-sever. Po odhozu bomb na cíl zasáhly jeden z letounů střepiny explodujícího granátu vypáleného flakem. Poškozený letoun nouzově přistál na poli zvaném Amerika nedaleko statku Prusinky u Napajedel. Riskantní přistání se obešlo bez komplikací a osádka kromě zadního střelce Sgt. Bengse neutrpěla téměř žádná zranění. V té době prolétala nad touto oblastí formace dvaceti stíhacích Mustangů, a když vedoucí letky uviděl mávající posádku opouštět stroj, provedl opakovanou zteč a palbou kulometů bombardér zapálil.

2/ Zastřelení dvou amerických letců

Po nouzovém přistání se letci z havarovaného letadla urychleně přemístili do blízkého lesa. Zde si vzájemně ošetřili zranění a krátce na to se u nich ojevil hajný z prusinské hájovny a vyzval je, aby se přesunuli hlouběji do lesa. Jediný ozbrojený letec (Lt. Winters) dal svoji zbraň hajnému, který ji na místě zahrabal a zmizel. V té době obdrželo gestapo v Uherském Hradišti zprávu o nouzovém přistání bombardéru. Tam se také příslušníci gestapa neprodleně vydali. Když dorazili na místo, prostor již uzavřeli němečtí vojáci

z nedalekého letiště v Otrokovicích pod vedením důstojníka Luftwaffe. Při pročesávání lesa narazil příslušník gestapa Müller s uniformovaným německým policistou Botcherem na skupinu pěti letců schovaných ve křoví. Po svém objevení letci vyšli na pěšinu a vzdali se. Müller však zvedl svoji pistoli a i přes upozornění, že se jedná o Američany, třikrát vystřelil. Jedna střela zasáhla Lt. Johnsona a dvě další Lt. Winterse. Chtěl zastřelit i ostatní tři, ale Pfeifer to odmítl s tím, že je tam mnoho svědků. Nepochybně tím měl na mysli důstojníka Luftwaffe, kterého pohled na zastřelené letce zděsil a znechutil. Ostatní tři letci byli s rukama nad hlavou odvedeni k autu a převezeni na policejní stanici. Druhou pětičlennou skupinu letců zadrželi němečtí vojáci v lese a vyvedli je k nákladnímu autu a i oni skončili v Napajedlích, kde se setkali se třemi dalšími letci druhé skupiny. Odtud pak byli eskortováni na letiště do Otrokovic, pak do výslechového centra Oberursel u Frankfurtu nad Mohanem a přes tranzitní tábor Dulag Luft ve Wetzlaru skončili v zajateckém táboře Stalag Luft v Barthu. Všichni zbývající letci válku přežili.

3/ Údaje o letounu Boeing B-17 „Flying Fortress – Létající pevnost“

Podle předválečné koncepce amerického letectva byl B-17 strategickou zbraní; se svým velkým dostupem a doletem, schopný způsobit velké škody hluboko v nepřátelském týlu a navíc vysokou mírou pasivní ochrany. Mezi největší kvality stroje, které si pochvalovali zejména jejich posádky, patřila jeho výdrž a konstrukční pevnost, která umožňovala snést velké bojové poškození, nouzové přistání "na břicho", či schopnost letu pouze s jedním funkčním motorem. Po vstupu USA do války byly B-17 nasazené primárně pro denní nálety nad okupovanou Evropu, jejich hlavním cílem se staly německé průmyslové oblasti a města. Celkem bylo těchto letounů vyrobeno 12 731 kusů.

Technická data verze B-17G: – rozpětí: 31,64 m, délka: 22,78 m, výška: 5,82 m, maximální rychlost: 462 km/h.

4/ Údaje o posádce

– radista William R. Lawrence – narozen: 1921, bydliště: Stark Country, Ohio, civilní zaměstnání: kancelářský úředník, stav: svobodný, bezdětný, vzdělání: 4 roky na vysoké škole

- pilot Victor John Bieniek – narozen: August 31, 1920, bydliště: Hampden County, Massachusetts, civilní zaměstnání: designer, stav: svobodný, bezdětný, vzdělání: 4 roky na vysoké škole
- bombometčík Raymond W. Winters – narozen: 1921, bydliště: San Francisco County, California, stav: svobodný, bezdětný, vzdělání: 1 rok na vysoké škole
- mechanik Howard E. Ott – narozen: 1912, bydliště: Cook County, Illinois, civilní zaměstnání: pracovník na farmě, vzdělání: 1 rok na vysoké škole
- co-pilot Harold A. Nefe – narozen: 1922, bydliště: Saginaw County, Michigan, civilní zaměstnání: elektrikář, stav: ženatý, vzdělání: 1 rok na vysoké škole
- pravý boční střelec Edward O. Grant – narozen: 1917, bydliště: Ocean County, New Jersey, stav: svobodný, bezdětný, vzdělání: 3 roky na vysoké škole
- levý boční střelec Dan E. Smith – narozen: 1925, bydliště: Hood river country, Oregon, stav: svobodný, bezdětný, vzdělání: 3 roky na vysoké škole
- navigátor Arthur W. Sanders – narozen: Wallowa County, Oregon, vzdělání: 1 rok na vysoké škole
- zadní střelec Wesley W. Bangs
- operátor radaru James W. Johnson
- chybějící údaje jsou neznámé

4/ Vyšetřování události

Vražda obou letců nezůstala mezi obyvatelstvem bez odezvy. Pfeifer (zástupce kriminálního inspektora gestapa ve Valašském Meziříčí vydal neoficiální prohlášení, že letci byli zastřeleni při pokusu o útěk. Důstojník Luftwaffe však ve svém hlášení uvedl pravý stav věcí a to byl zřejmě důvod, proč gestapáka Rudolfa Müllera povolali do berlínské ústředny gestapa. Po formální interveci K. H. Franka se však vrátil do Uherského Hradiště a krátce nato obdržel z ústředny v Berlíně písemnou pochvalu. Těla zavražděných letců byla převezena do márnice napajedelského hřbitova a zde byli také pohřbeni.

Po skončení války zahájily českosloveské orgány vyšetřování vraždy. Výsledky obdržely americké justiční orgány, které ve vyšetřování pokračovali ještě v roce 1947. Z protokolů je zřejmé, že viníci stále unikali a byli zadrženi pouze dva členové uherskohradištského

gestapa Franc Tegel a řidič Rudolf Kraus, který se sám přihlásil. Rudolf Kraus pak byl v roce 1947 popraven. Ostatní členové gestapa v Uherském Hradišti se pokusili o útěk přes Prahu, kde jejich stopa mizí.

5/ Pohřby a exhumace zavražděných letců

Zavraždění letci Johnson a Winters byli na místě tragédie prohledáni příslušníky gestapa, kteří je nejen prohledali, ale i okradli o prsteny a hodinky. Později je přenesli do blízké Bartošikovy hájovny. Pak byla těla převezena do márnice napajedelského hřbitova, kde ležela asi týden, do nařízení pohřbu. Ostatky byly uloženy do dvou neoznačených hrobů při zdi v jihovýchodní části hřbitova. Po válce, dne 10. října 1945, byla vyšetřovacími orgány nařízena exhumace pohřbených letců. O den později došlo k opětovnému pohřbení letců na čestném místě v Napajedlích na náměstí před kostelem. Druhá exhumace se uskutečnila 10.9.1946 v rámci amerického exhumačního programu. Ostatky pak byly převezeny do Francie k uložení na spojeneckém válečném hřbitově v St. Avold.

6/ Z výpovědí svědků

... Asi tak za hodinu přivedli zajaté americké letce (šest nebo osm – to už přesně nevím). Postavili je na nákladní auto. Ruce měli sepnuty nad hlavou. Měli na sobě zajímavé letecké kombinézy. Nám klukům se moc líbily. Mezi zvědavci byli lidé z okolních obcí a také děvčata z fatrovských internátů. Jeden z letců se na ni usmál a ona mu úsměv opětovala. Tu k ní přistoupil gestapák, chtěl po ní legitimaci a ptal se jí, jestli ho zná. Zapsal si její jméno a ona plakala. Možná si myslel, že by to mohl být náš krajan. Přítomen byl i Schefer, německý správce Fatry, který ji znal a ptal se, proč pláče. Když mu to řekla, slíbil, že to dá do pořádku...

7/ Z výpovědí svědků

... náhle se tam objevily doprovodné americké stíhačky. Začaly nalétávat a střílet na bombardér z kulometů tak dlouho, dokud ten nezačal za obrovského rachotu hořet. Vše se odehrávalo asi 200 metrů od nás. Zalehli jsme do příkopu jeden na druhého a třáslí se hrůzou z té kanonády. Nevím, jak dlouho to trvalo, ale bylo to hrozné. Jedno vím ale jistě,

že toho 14. října 1944 jsem se naposled modlil a naposled v životě jsem měl takový strach...

... když jsme po této události přišli do školy, říkali kluci, že ti dva mrtví letci jsou v márnici na našem hřbitově. Hned po vyučování jsme se tam vydali a okénkem se dívali dovnitř. Letci tam leželi vedle sebe v kombinézách. Měli zvláštní boty. Prý byly vyhřívané. Na druhý den jsme šli k márnici zase. Letci tam ještě leželi, ale boty již neměli. Po válce v nich chodili hrobařovi kluci...

8/ Z výpovědí svědků

... sledovali jsme padající staniolové pásky vypouštěné z letadel, které měly zabránit protiletadlovým dělostřelcům, aby je nemohli zaměřit. Najednou, už když se vracel ze severu zpět na Vídeň, objevil se jeden americký bombardér letící nízko nad našim městem směrem k Topolné. Tak jsme se zvedli a hurá za ním. Kousek za Prusinkami se však letadlo znovu otočilo a udělalo kruh kolem našeho města. Jak vyprávěli spolužáci z Oldřichovic, vyhodili tam několik beden munice, zejména náboje do kulometů. Totéž udělali o na jiných místech kolem Napajedel. Jak se letadlo otočilo a letělo nízko, bylo zřejmé, že někde nablízku přistane. Udělali jsme čelem vzad a běželi za letadlem směrem ke Kalvárii. Letadlo znovu změnilo směr a my zase za ním. Běželi jsme k Prusinkám. Tam bombardér přistál na rovném poli u prusinského lesa, zvaného Amerika. Jmenovalo se tak asi proto, že bylo nově odlesněno. Mudrovali jsme mezi sebou, jestli toto místo přistání měli ve svých mapách, zdali věděli, že je to Amerika, a proto tam přistáli...

9/ Z dopisů americké armády

... 30. říjen 1944

Vládní tajemník pro válečné operace si přeje, abych vyjádřil jeho hlubokou lítost nad tím, že Váš syn, první poručík Viktor J. Bieniek, je nezvěstný od akce nad Jugoslávií dne 14. října. Pokud obdržíme další podrobnosti nebo nové informace, budeme vás ihned informovat.

J. A. Ulio, šéf administrativní kanceláře americké armády...

... 25. listopad 1944

Má drahá paní Bieniek, hluboce lituji, že vám musím potvrdit zprávu, kterou jste obdržela od Válečného oddělení, že Váš syn, první poručík Viktor J. Bieniek, 0-813303, se ztratil při akci dne 14. října 1944, když letoun, který pilotoval, nezvládl návrat z operace přeletu nad Blechhammerem v Německu.

Výslech navrátilivších se posádek potvrdil, že letadlo Vašeho syna dokončilo bombový přelet nad cílem a při návratu do Itálie bylo kvůli poruše dodávek paliva nuceno nad Jugoslávií opustit formaci a pokusit se o nouzové přistání. Žádné další informace o letadle a jeho posádce nejsou k dispozici, ale ujišťuji Vás, že Válečné oddělení Vás bude informovat ihned poté, co obdrží podrobnější informace.

V době, po kterou byl Viktor člen tohoto komanda, si vydobyl respekt a obdiv ode všech, se kterými sloužil. Jménem všech jeho přátel vyslovuji naději v jeho bezpečný návrat.

S velmi upřímným pozdravem Váš M. F. Twining, generálmajor USA...

10/ Úryvky z dopisů ze zajetí

... 30. listopadu 1945

Drahá matko, v poslední době jsem si četl. Kéž už by to bylo za mnou. Chtěl bych, abys mi poslala nějaké rodinné fotografie, protože žádné nemám. Jen nějaké snímky, které můžeš zastrčit do nějakého dopisu. Čekání, až to skončí, je zdouhavé. Piš mi často, dopisy jsou velmi vítány. Tvůj milující syn Viktor...

... 8. únor 1945

Drahý synu, dostala jsem tvůj dopis z 19. listopadu. Jsme rádi, že jsi v pořádku. Obdržela jsem malou krabičku s tvými osobními věcmi. Co bys chtěl, abych ti z ní poslala? Doposud jsem dostala pouze jediný lístek, tak jsem ti začátkem ledna poslala domácí ovocný koláč, sušené polévky, sladkosti a taky různé krabičky cigaret. Doufám, že už jsi to dostal. Máme se všichni dobře a doufáme, že ty také. Dostala jsem matčin dopis o chlapcích, tak jsem jim napsala také, přestože můj anglický pravopis není příliš dobrý, ale je to jediná cesta, jak se ho naučit. Paní Waly sem přichází celkem často a nosí pro tebe sladkosti a sušené polévky. Až obdržím lístek, pošlu ti jednolibrový balík, pokud budu moci, tak ti pošlu více.

Měj se hezky drahý, Tvá milující matka...

... 9. dubna 1945

Drahá matko, situace vypadá velmi slibně a všichni čekáme na den našeho návratu domů. Je těžké psát o novinkách z válečného vězení, protože život zde každý den probíhá velmi podobně. Jídlo je velmi závažný problém, tak se dobře zásob na můj příjezd. Vie...

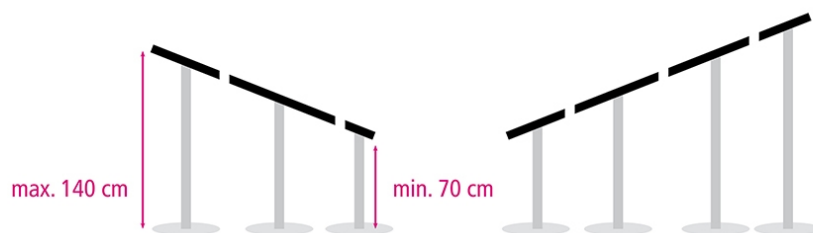

Obr. 47. Umístění textových panelů ve výstavní místnosti

Obr. 48. Celkový rozměr siluety letadla pro stanovení velikosti textových panelů

Naznačení bočního pohledu:

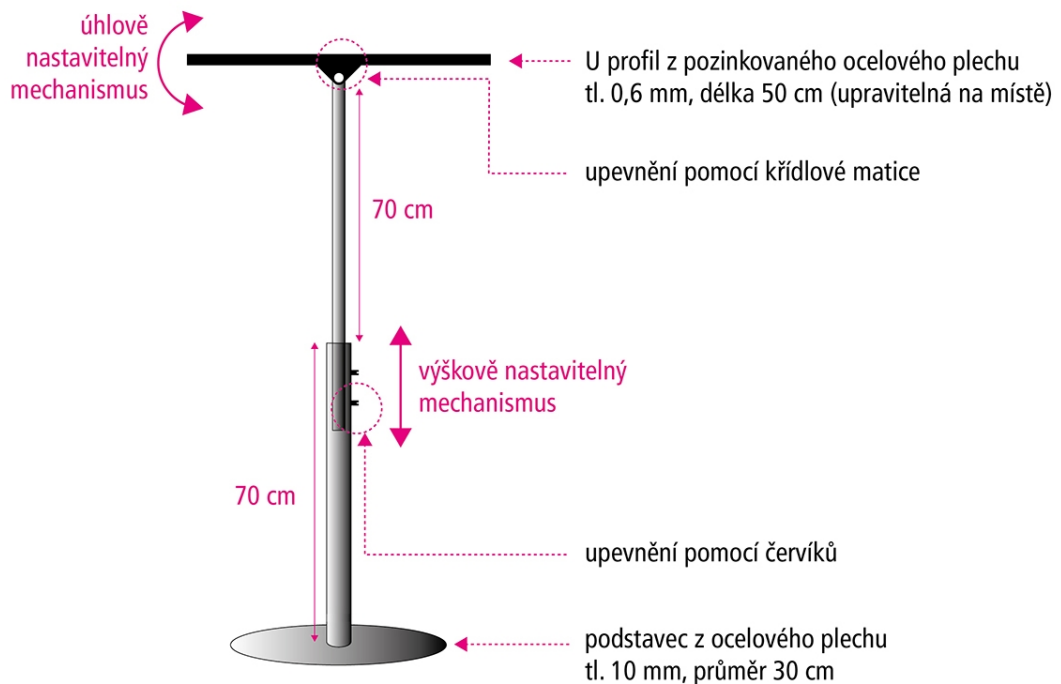
Obr. 49. Boční pohled na textové panely

Ukázka potisku jedné části

Obr. 50. Ukázka potisku textového panelu

Každý jednotlivý potištěný textový panel by pak byl upevněn na horní část podstavce (U profil z pozinkovaného ocelového plechu) lepením, aby montážní prvky nerušily horní stranu panelu a nebránily čitelnosti textu. Délky U profilů by se rozměrově přizpůsobily velikostem jednotlivých textových panelů na místě, před instalací.

Obr. 51. Schéma technického řešení podstavce k textovému panelu

11.3 Projekce

Výstavní místnost je vybavena 12 projektory, kterých jsem se rozhodla ve svém návrhu využít. 10 z těchto projektorů je umístěno tak, že je možné projektovat na obě podlouhlé stěny výstavní místnosti. Na každou stranu může projektovat 5 projektorů. Proto jsem navrhla i projekční část výstavy, která zahrnuje projekci letících černých formací siluet bombardérů, od kratší zadní stěny místnosti směrem k obrazové galerii. Jednalo by se o animaci, která by byla sesynchronizována mezi jednotlivými projektory a probíhala by ve smyčce. Také na zadní kratší stěnu (protilehlou k obrazové galerii) jsem navrhla projekci s využitím jednoho z projektorů. Jednalo by se o promítání nasnímaných současných událostí, které se divák výstavy neměl možnost zúčastnit, jako například performance k této události, odhalení pomníku letcům a dalších.

11.4 Světelná část

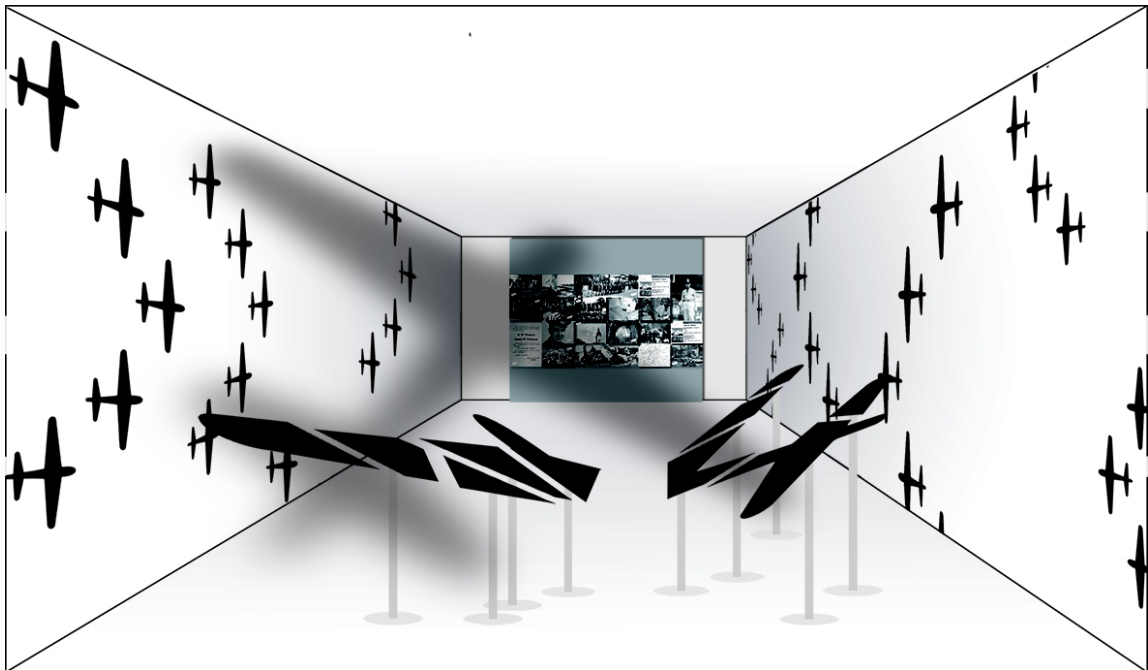
Světelnou částí mám na mysli využití speciálního inteligentního světla Movieng Heads, které je schopno pomocí takzvaného Gobo filtru promítat libovolné objekty do vzduchu

i na pevný podklad statickým nebo rotujícím způsobem. Za pomoci tohoto světla a filtru, který bude promítat tvar siluety bombardéru, chci dosáhnout efektu připomínajícího přelet obřího stínu bombardéru uvnitř výstavní místnosti. Tento „přelet“ se bude opakovat v nepravidelných intervalech jako moment překvapení pro návštěvníka výstavy. Toto inteligentní světlo bude umístěné v zadní části místnosti a pomyslný přelet bude tedy probíhat směrem k obrazové galerii.

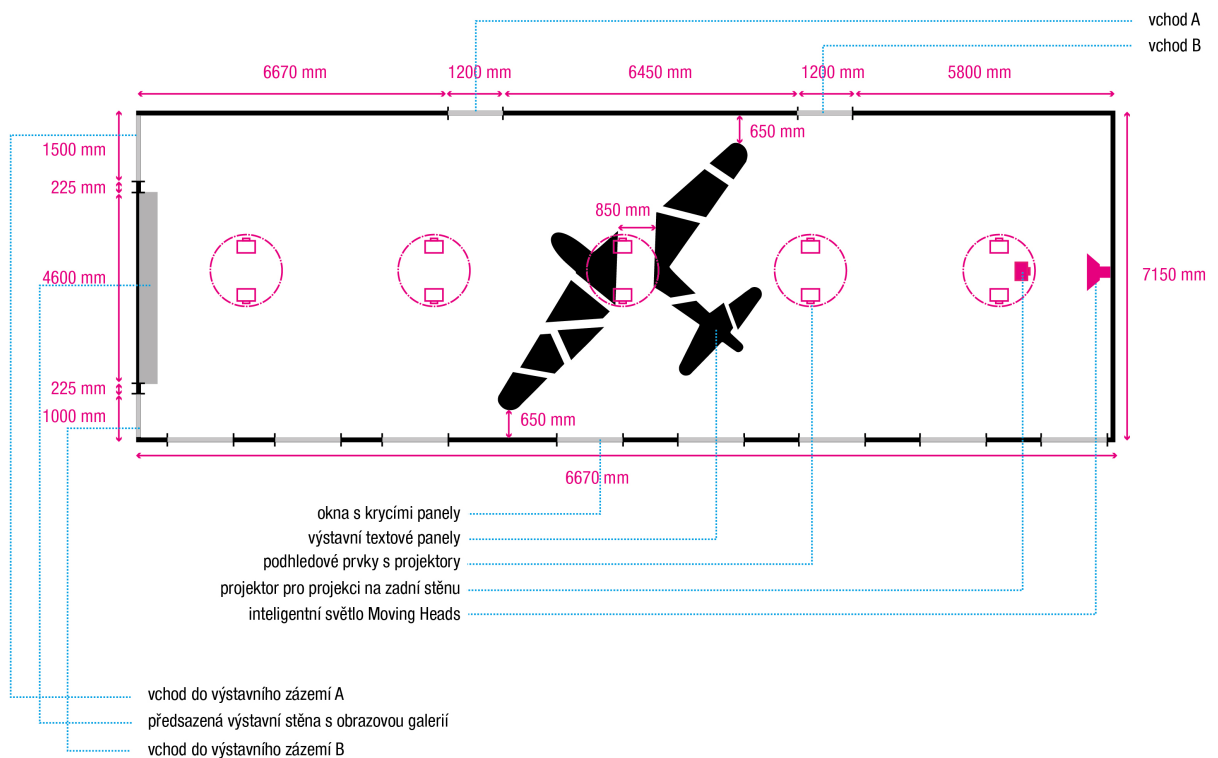
11.5 Zvuková část

Zvuková část výstavy je nedílnou součástí projekcí a světelné části. Jako zvukovou kulisu k projekcím letících formací bombardérů jsem zvolila skladby od skupiny Pink Floyd – „Goodbye Blue Sky“, „Moonlight Sonata“ od Ludwiga van Beethowena a na ní navazující další gradující verze této sonáty – verze pro elektrické violončelo od skupiny The Piano Guys a dále metalovou verzi od skupiny Viper. Celý zvukový doprovod by měl být propojený a namixovaný do jedné zvukové stopy, celková délka je 17 minut. Vzhledem k autorským právům jednotlivých skladeb, jsem vznesla dotaz na Ochranný svaz autorský, kde jsem byla informována, že pokud bude provozovatel výstavy mít uzavřenou licenční smlouvu s OSA a zaplacen pravidelný měsíční poplatek ve výši 150,- Kč je toto dostačující.

Dalším prvkem výstavy, který je spojen se zvukem, bude světelný efekt prolétávajícího stínu letounu, který bude doprovázen zvukem přeletu bombardéru. Tento zvuk může být poskytnut z archívu zvuků z rozhlasu, nebo z veřejnoprávní či komerční televize.

Obr. 52. Celková vizualizace výstavy

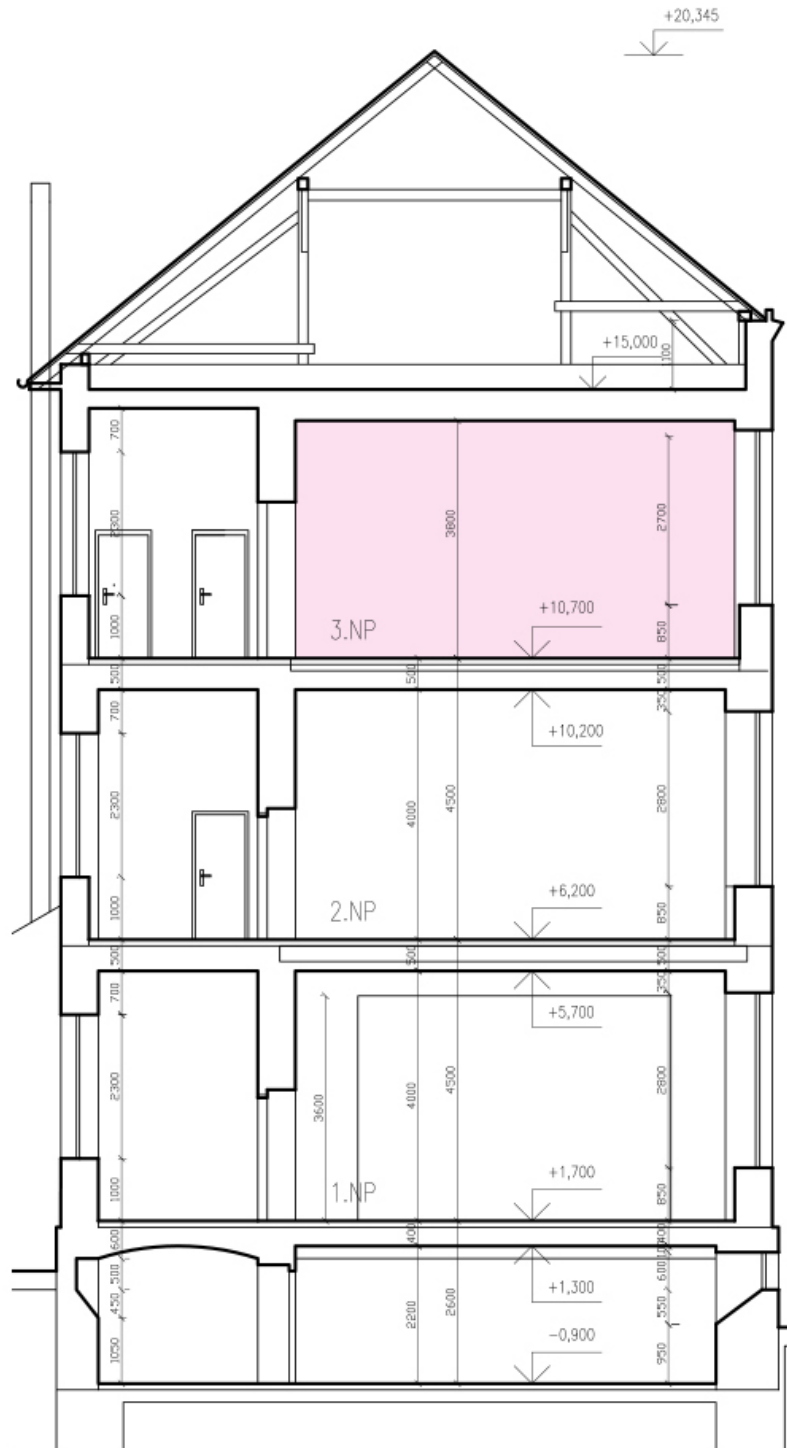
Obr. 53. Půdorysné řešení výstavy

II. PROJEKTOVÁ ČÁST

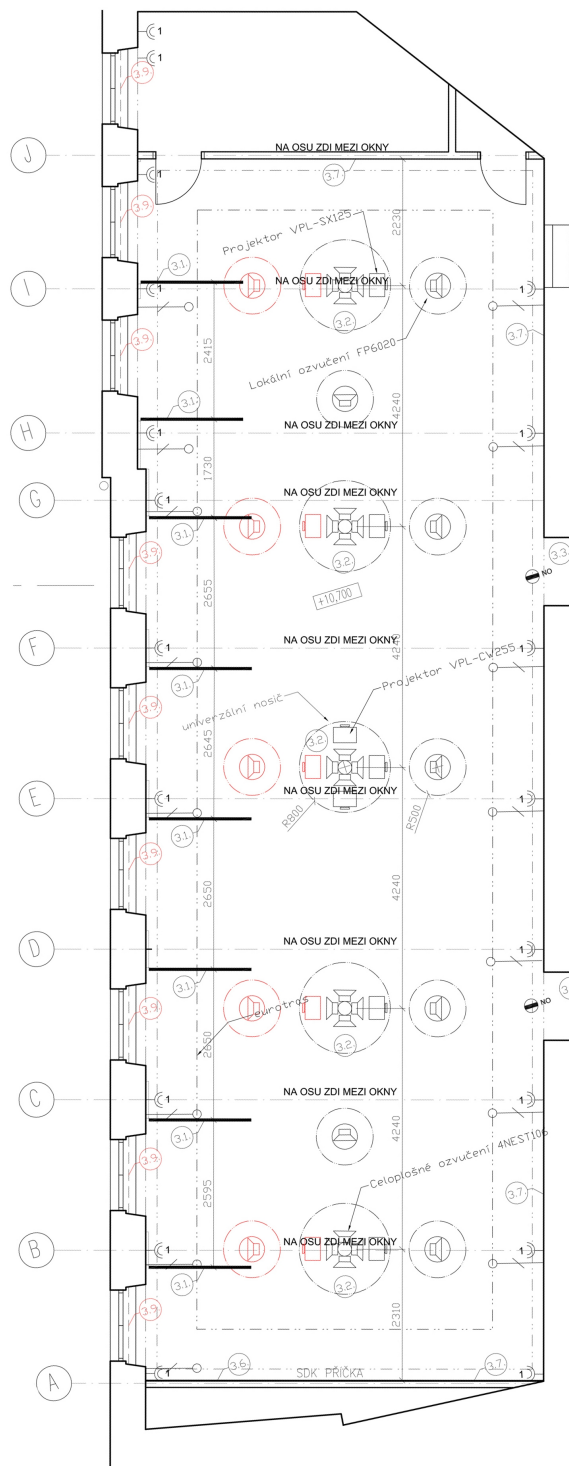
12 PROJEKTOVÁ DOKUMENTACE K VÝSTAVNÍ MÍSTNOSTI MUZEA NAPAJEDLA

12.1 Bokorys

Výstavní místnost se nachází v 3. nadzemním podlaží budovy

12.3 Půdorys s projekční a ozvučovací technikou

LEGENDA PRVKŮ

- 3.1. zatemňovací systém (otevíravá ocelová konstrukce, blackout plátno)
- 3.2. univerzální nosiče (ocelová nosná konstrukce, MDF deska)
- 3.3. regály zasklené (kovová konstrukce, Connex)
- 3.4. pohled vč. osvětlení (Barrisol) (translucentní fólie+ potisk, LED osvětlení)
- 3.5. časová křivka – do podlahy (samolepicí fólie)
- 3.6. podlahová ukončovací lišta
- 3.7. projekční barva na zdi (včetně penetrace)
- 3.8. výstavníkový systém (tyčový + závěsná lanka)
- 3.9. žaluzie/clonění oken v případě využití prostoru k jiným účelům

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem zvolila pro návrh památníku dvě vzájemně svázané a související části. Jednu emotivně laděnou – performance s prvky krátkodobé časovosti a v druhé části spíše dokumentaristicky pojatou výstavu. Obě s možností periodického opakování při příležitosti tragického letu amerického bombardéru Boeing B17.

V průběhu přípravy a shromažďování podkladů pro mou bakalářskou práci jsem se přenesla, fakticky i citově, do válečného období, tedy do doby, kdy mí rodiče byli ještě malými dětmi. Připomněla se mi neustále se v dějinách lidstva opakující dilemata a pojmy odvahy, statečnosti, hrdinství, zrady, strachu a smrti. Také jsem si uvědomila, že jako prostředek sdělení faktu i emocí není dostatečný památník v klasické umělecké formě a ve snaze přenést na diváka co nejvíce z atmosféry vzpomínaného období a tragiky tehdejší doby, jsem volila tuto neočekávanou formu performance a výstavy.

Známý výrok amerického filozofa George Santayany: „Kdo nezná svou minulost je odsouzen ji opakovat“ platil v minulosti, platí dnes a bude platit i v budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENEŠ, J.: *Muzeologický slovník*. Praha: Národní muzeum – Ústřední muzeologický kabinet, 1978.
- [2] *Příruční slovník jazyka českého*. Praha: Státní nakladatelství: Školní nakladatelství: SPN, 1935-1957.
- [3*] *Slovník pojmů z dějin umění*. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n.p., 1991: ISBN, 01-508-91.
- [3] AMERICKÝ GLOSÁŘ. Památník a pomník – update. In: Blogger [online]. 2014-04-09. *Příruční slovník jazyka českého*. Dostupné z <<http://americkyglosar.blogspot.cz/2014/04/pamatnik-pomnik.html>>
- [4] KAVALÍR, Ondřej.: Umění zapomínat, Labyrint revue. 2012, č.31-32, s.5, ISSN 1210-6887
- [5] GEOCACHING.COM [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<http://www.geocaching.com/geocache/GC40G07_pamatne-kameny-5-sokolnice?guid=686aa4ed-4365-4446-ba17-08b2c3d2a4d4>
- [6] CS.WIKIPEDIA.ORG [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kościuszkova_mohyla>
- [7] CS.WIKIPEDIA.ORG [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Piłsudského_mohyla>
- [8] CS.WIKIPEDIA.ORG [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Wandina_mohyla>
- [9] CS.WIKIPEDIA.ORG [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Krakova_mohyla>
- [10] CS.WIKIPEDIA.ORG [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Obelisk>>
- [11] UB.CZ [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z WWW:<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0q-d4AHCzMEJ:www.ub.cz/pages.aspx%3Frp%3D5%26ID%3D148+obelisk+via+lucis&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>

- [12] POD.SNEZKOU.CZ [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z
WWW:<http://pod.snezkou.cz/altan/zdenek_kopal_pomnik.php>
- [13] GOETHE.DE [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z
WWW:<<http://www.goethe.de/ins/cz/pra/kul/duc/arc/ars/cs8627811.htm>>
- [14] ART.IHNED.CZ [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z
WWW:<<http://art.ihned.cz/c1-52304990-co-nesmite-minout-v-berline-5-tipu-na-zajimavou-moderni-architekturu>>
- [15] ROZHLAS.CZ [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z
WWW:<http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/ruzovy-tank-maji-i-v-sofii-neznami-bulhari-se-omluvili-za-okupaci--1248303>
- [16] CESKATELEVIZE.CZ [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z
WWW:<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/265297-necekany-naboj-pomniku-sovetu>>
- [17] MAHR, Jan.: *Vzpomínky na neznámé letce*, Kovářská: Muzeum letecké bitvy nad Krušnohořím, 2011. ISBN 978-80-903030-6-5.
- [18] VETS.CZ [online]. [cit. 2014-04-19]. Dostupný z
WWW:<<http://www.vets.cz/vpm/statistika/>>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ACTA Anti-Counterfeiting Trade Agreement, tedy Obchodní dohody proti padělání

apod. a podobně

FAMU Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze

Lt. poručík

např. například

Sgt. seržant

SSSR Svaz sovětských socialistických republik

sv. světová

tzv. takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Památný kámen v Sokolnicích	15
Obr. 2. Kościuszkova mohyla v Krakově	16
Obr. 3. Piłsudského mohyla v Krakově	16
Obr. 4. Wandina mohyla v Krakově	16
Obr. 5. Krakowa mohyla v Krakově	17
Obr. 6. Obelisk v Uherském Brodě – Via Lucis	18
Obr. 7. Památník Zdeňka Kopala	18
Obr. 8. Památník obětem komunismu v Liberci	19
Obr. 9. Památník holocaustu v Berlíně	20
Obr. 10. Světelný památník „Přízrak věží“ v New Yorku	21
Obr. 11. Performance „Poetry Rain“, Guernica 2004	21
Obr. 12. Růžový tank Davida Černého	22
Obr. 13. Památník Rudé armády v Sofii v červnu 2011	24
Obr. 14. Památník Rudé armády v Sofii v únoru 2012	24
Obr. 15. Památník Rudé armády v Sofii v srpnu 2014	24
Obr. 16. Památník Rudé armády v Sofii v únoru 2014	24
Obr. 17. Kytice na hrobě amerických letců na hřbitově v Napajedlích	25
Obr. 18. Vojenský hřbitov v St. Avoldu ve Francii	26
Obr. 19. Prozatímní památník z heraklitu	26
Obr. 20. Současná podoba památníku	26
Obr. 21. Kovová pamětní destička na stromě v Prusinkách	27
Obr. 22. Technický nákres Boeingu B-17	40
Obr. 23. Plošný nákres Boeingu B-17	40
Obr. 24. Stylizovaná podoba Boeingu B-17	41
Obr. 25. Maketa ve stříbrné variantě	42
Obr. 26. Detail makety ve stříbrné variantě	42
Obr. 27. Maketa v černé variantě letounu	43
Obr. 28. Detail makety v černé variantě	43
Obr. 29. Vizualizace stříbrné varianty	44
Obr. 30. Vizualizace v černé variantě	45
Obr. 31. Mapka místa performance	46
Obr. 32. Fotografie místa performance	47
Obr. 33. Schéma rozmístění stromů na místě performance	48
Obr. 34. Schéma určení velikosti letadla v prostoru mezi stromy	49
Obr. 35. Vizualizace nainstalovaného objektu	50
Obr. 36. Nákres hliníkové konstrukce	52
Obr. 37. Detaily montážního spoje a uchycení rozpěry	53
Obr. 38. Detail závěsného oka	54

Obr. 39. Schéma uchycení lan pomocí objímky ke stromu	55
Obr. 40. Umístění lan v terénu	56
Obr. 41. Vizualizace výstavní stěny s kazetami	59
Obr. 42. Legenda k prostorovému odstupu kazet	59
Obr. 43. Rozměry výstavní stěny a kazet	60
Obr. 44. Naznačení bočního pohledu	60
Obr. 45. Vizualizace obrazové galerie	61
Obr. 46. Ukázka řešení popisku k fotografii	62
Obr. 47. Umístění textových panelů ve výstavní místnosti	69
Obr. 48. Celkový rozměr siluety letadla pro stanovení velikosti textových panelů	69
Obr. 49. Boční pohled na textové panely	69
Obr. 50. Ukázka potisku textového panelu	70
Obr. 51. Schéma technického řešení podstavce k textovému panelu	71
Obr. 52. Celková vizualizace výstavy	73
Obr. 53. Půdorysné řešení výstavy	73